WILEBRORDI SNELLII R.F.

DE

RE NVMMARIA

Liber ſingularis.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

EX OFFICINA PLANTINIANA

RAPHELENGII,

M. D. CXIII.

Clariſſimo Conſultiſſimoq́ʒ viro,

HVGONI GROTIO,

Hollandiæ & Zelandiæ

FISCI ADVOCATO.

MVTVA *rerum commercia neceſsitas in humanam ſocietatem initiò quidem introduxit, eandem vtilitas deinde frequentauit. Nam primitus agricolæ, paſtores, venatores, aucupes, piſcatores, mellificatores, arboratores, reliquique etiam opifices commutabant ea quibus opus non eſſet, vt acciperēt aliunde quæ ſibi deeſſent. apud quos permutationis huius cōmoditate & dulcedine delinitos, tandem etiam mercaturæ vſus inualuit, merciumque inexplebilis ſatietas eorum animos inuaſit. Veruntamen cùm in ſimpliciſsimâ illâ rerū permutatione pretiorum ſæpè maxima inæqualitas valdè importuna, & quaſi aſſidua* τῶν ἀλλαγῶν, *vt Ari-*

ſtoteli placuit, interpellatrix inſtaret: tandem huius controuerſiæ nummus ſequeſter datus. καὶ διὰ τοῦτο τοὔνομα ἔχει νόμισμα, ὅτι οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ ἐστί. *Hic enim, quemadmodum apud Geometras paſſus, pes, palmus, digitus, pro communi omnium promercalium menſurâ vſurpari aptus, res omnes ad ſymmetriam & æqualitatem reuocauit: ideóque ex hypotheſi & hominum arbitrio pondere, quantitate, & magnitudine definitus. Unde ſiclorum apud Hebræos, drachmarum apud Græcos, denariorum & aſſium dupondiorúmque apud Latinos vſurpatio pro pecuniâ & pondere promiſcuè frequentata. Verumenimuerò cùm intempeſtiuum ſæpè eſſet metalli cuiuſque pondus ad libram momentaneâ examinare, ac multis difficultatibus obſeptã & intricatam metalli puritatem, in auro & argento maximè ſcrutari, aut Lydii lapidis indicio indagare, quæ vel verſatiſſimum hominem decipere queat, alieno metallo intus admixto, omnem penſitandi laborem, & examinandi periculum charactere aliquo publicâ autoritate impreſſo. declinauerunt. Et metallum*

exilitate

exilitate ſua ἐν μεταχειρίζειν certâ notâ bonitatis & ponderis teſte indubitato, tanquam ſigillo, publicâ autoritate communiuerunt. Vt hæc cura meritiſſimò in Reipublicæ & Principis ſolius poteſtatem conceſſerit: neque cuiquam priuato eâ abutendi facultas data ſit. Ideoque Principum edictis diligentiſſimè cautum, ne iis, qui monetam publicam fuſim cuſimve aſſimulaſſent, id impune eſſet, tanquam publicorum ſigillorum falſariis, quique pro vero & ſincero adulterinũ ſupponerent. Nummi certè autoritas & inuentio hominum generi tam grata accidit, vt ab omnibus clementiore cœlo & ſolo natis, etiam à barbaris, apud quos ſaltem vlla rerum mutua extarent commercia, auidiſſimè vſurpata & ſtrictiſſimè ſit obſeruata. Cæterùm quia antiquæ monetæ notitia haud exiguam lucem veterum ſcriptorum monumentis afferat, vt ob crebram mentionem non vtilis ſolùm, ſed propemodum neceſſaria videatur, res hæc maximo ſtudio noſtrâ & patrum memoriâ à præſtantibus viris ſuſcitata, & in lucem eſt reuocata: quorum in-

duſtria bonarum literarum ſtudioſis adeò grata acceptáque fuit, vt poſt ſummos viros Budæum & Agricolam non tamen abſtinuerint manum Iuriſconſultorum ferè doctiſſimus quiſque, Alciatus, Carolus Molinæus, Hotomannus, Didacus Couarruuias, aliíq. præterea quamplurimi, qui vel ab iis dicta ſuo ordine modóque digerere, vel noui ipſi aliquid afferre conati ſunt. Ut planè fruſtra meus hic labor videri poſſit, ſi ipſorum accurata diligentia noſtræ ſedulitati nihil fecerit reliquum. Neque enim inficiari poſſumus omnes ferè ſummâ cum laude & induſtriâ in hoc labore verſatos, etſi alius alio feliciùs. Nequaquam tamen, propterea deſperandum arbitror, quaſi non aliquam ſaltem partem reliquerint intactam. Dum enim multa dicere, & quamplurima vno ambitu complecti conantur, ipſi ſibimet non raro obloquuntur. Et certè in materiâ tam vbere, iſta non ſcribentium ſolum autoritate examinanda, ſed etiam nummorum veterum momentis ſacre comprobanda: quorum conſenſu mutuo, tanquam incorruptiſſimo teſtimonio,

omnis

omnis veritas certiſſimè confirmetur. Atque ideò ſi quando ab illorum ſententia abeo diuerſus, abeo autem non ſemel, maximè hoc prædictum velim, euidentiſſimis argumentis & ipsâ veritate victum me in illam ſententiam deſciuiſſe. Huius autem iudicium lectori attento potiùs committam, quàm vt ea ſigillatim prædicando gloriolam aliquam inde affectare videar. Neque enim id me ſiuerit meus pudor. Certè equidem ſatis ſuperq. me aſſecutum putabo, ſi hinc vel aliqua ſaltem vtilitas ad beneuolum lectorem redundabit. Et quamuis plura in medium protulerim quàm hactenus quiſquam, non nulla tamen adhuc ſuppreſſi, in quibus ipſi mihi necdum ſatisfacere potui, quæ tamen aliquando (vt ſpes eſt) in apertam lucem proferam, ſi laborem hunc noſtrum non ingratũ fuiſſe ſenſero. Ad te autem, vir Conſultiſſime, βιβλίδιον hoc, tanquam ad iudicem ſuum mittitur. Nam cùm tu præter huius æui conſuetudinem iuris ſcientiam cum reliquarum artium cognitione coniunxeris, in quibus doctrinâ & ingenio præter reliquos excellis, neq; illarũ ſis expers,

quæ inter has primum olim tenebant locum, quarum rudes à limine ſuæ Academiæ arcebat Plato, quemnam alium fuerat æquius me huius rei capere arbitrum, quàm eum qui horum iudex æquiſſimus iuxta & peritiſſimus eſſe poſſet? Et ſanè, quamuis omnes artes communi quodam vinculo inter ſe contineantur, neſcio tamen quodnam arctius vinculum patria ipſa & vrbium ſociarum, inter quas Delphi & Oudewatera, antiquiſſimũ fœdus animo meo iniiciat. Cùm enim Tibi tuiſque maioribus patria Delphi, mihi quidem natale ſolùm Leyda, ab auorum autem attauis Veteraquino ſim oriundus, fœdere illo, quod à maioribus olim noſtris publicitus initum, etiam poſteri tenemur. Quamobrem ſi in hoc exiguo, ſed intricato hactenus opere alicubi impegiſſe, aut humanitus lapſus tibi videbor, à te reprehendi ſummi beneficii loco ducam, vt tanquam ſociæ vrbi laboranti ſubuenias. ſin verò vel vni tibi hæc noſtra probari intellexero, maximum me operæ & induſtriæ meæ pretium conſecutum putabo.

WILEBORDI SNELLII DE RE NVMMARIA LIBER VNICVS.

NVMISMATVM priſcorum rationem ſummatim & breuiter hic referre conſtitui: vnde veteris monetæ valorẽ cum cuiuſq. ſeculi & loci æſtimatione contendendi ratio ſemper eſſet in prõptu; atque ita ſcriptoribus priſcis aliquam facem allucerem. Neque verò id eâ fine, vt aliis ſuum honorem eam præreptum: ſed potius vt illis, ſi quid ab ipſis veritati congruenter dictum ſit, ſuam exiſtimationem ſartam tectam præſtarem: ſi quid à nobis accuratius inueſtigatum, id publicæ vtilitati ne inuiderem. E numiſmatum igitur generibus Romana maximè & Græca explicare conſtitui. Pecunia è triplici metallo triplex ferè in vſu fuit, cuius primus autor ignoratur, vetuſtiſſima mentio in ſacris Gen. cap. 33. commate 15 propoſita videtur, vbi Abrahamus agrum ab Ephrone ad ſepulturam vxoris emit: ita tamen vt dubium ſit argentumne illud ſignatum etiam, an tantum ad pondus expenſum fuerit. certè Abrahamus non numeraſſè, ſed Ephroni appendiſſe dicitur quadringẽtos ſiclos. Et filii Iacobi patriarchæ Geneſeos capite 43 commate 21. aiunt Ioſepho ſe referre pecuniam ſecundum pondus ſuum. Sed ad Romanam rempublicam me confero. Seruius Rex

primus ſignauit æs, antea rudi vſos Romæ Remeus tradit. Signatum eſt notâ pecudum, vnde & pecunia appellata: vel certè quoniam id ſolum veteres poſſederunt, & vnum hoc diuitiarum genus ab iis vſurpatum ſit, ſiquidem omnis pecuniæ pecus fundamentum, vt Varro & Columella teſtantur.

Nummi fuere dupondius, aſſis, ſembella, triens, quadrans, ſextans, vncia, ſextula, omnes ærei.

Nummus Græca dictio eſt, vel potius Sicula. Varrò, nummi, id à Siculis. Cui ſententiæ Pollux lib. 9. cap. 6. ſubſcribit, & autorem laudat Ariſtotelem. Nummus, inquit, Latinum nomen videtur, ſed Græcum reuerâ eſt, τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Δωριέων Dorienſum Italiam & Siciliam incolentium. Vox Epicharmo poetæ in chytris comœdia vſurpata. Ariſtoteles ſcriptum reliquit in Tarentinorum republicâ numiſma quoddam νοῦμμον vocari, in quo Tarenti Neptuni filii delphino inuecti eſſet imago expreſſa. huiuſmodi nummum æreum pondere granorum 124. habui, cui parte vnâ impreſſa effigies viri nudi delphino inſidentis, ſub delphini corpore quaſi pila aut ſphærula: in ora literis Græcis ΤΑΡΑΝΤΙ. notis fugacibus, ſed tamen qui ab attẽto facile legerentur: parte alterâ itidem vir nudus ſedens, manu, vt videbatur ſuper aram extensâ, ita obſcurè vt reliqua coniectare non potuerim. cuius diſcriptionem hîc propterea exhibui, vt Pollucis locus ille clarius intelligatur. Sunt itaque νόμισμα & νοῦμμος à νόμος lege & conſuetudine dicta. Quare ineptè Suidas ex Suetonio citat nummum à Numa nomen traxiſſe, quod is primus æs & ferrum Romanis pro pecuniâ ſignauerit,

uerit, quam ſententiam Iſidorus libri 16. cap. 17. quoque ſequitur.

Aſſis, vel potius as ab ære, quaſi æs. Varro, as & eius partes ærei erant. & Dyonyſius Halicarneſſeus libro 9 ἦν δὲ ἀσσάριον, χάλκεον νόμισμα, βάρος λιτραῖον. Item Plinius, Libralis, vnde etiam nunc libella dicitur & dupondius appendebatur aſſis. nam libram pondo as dicebant. Hinc æra militum, tribuni ærarii, ærarium, & obærati ab ære dicti. Indidem graue æs, & æris grauis pœna dicta. Liuius decadis primæ libro quinto de A. Virginii & Q. Pomponii tribb. plebis peſſimo exemplo, innoxii inquit decem millibus grauis æris damnati ſunt. graue æs inquam, quia tum aſſis librali pondere. millia autem æris, ſemper aſſium intelligenda. Exemplum non ignobile extat apud eundem libro 4, cum anno vrbis 349, hoc eſt ante natiuitatem domini annis 402, ſenatus primum decreuiſſet, vt miles ſtipendium de publico acciperet, tributo plebi indicto, idque inuitis & reluctantibus tribb. pleb. Patres, inquit, bene cœptam rem perſeueranter tueri: conferre ipſi primi, & quia nondum argentū ſignatum erat, æs graue plauſtris quidā ad ærarium conuehentes, ſpecioſam etiam collationem faciebant. Æs quoque ſtipem dicebant: nam quod aſſes libræ pondo erant, qui acceperant maiorem numerum, non in arcâ ponebant, ſed in aliquâ cellâ ſtipabant, id eſt componebant, quo minus loci occuparet, à ſtipando ſtipem dicere cœperunt. Tale illud Suetonii in Auguſto cap. 91. Ex nocturno viſu ſtipem quotannis die certo emendicabat à populo, cauam manum aſſes porrigentibus præbens. hinc ſtipen-

dium à ſtipe appenſá, quin & militum ſtipendiorum, hoc eſt, ſtipis ponderandæ penſatores, libripendes dicuntur, & expenſa in rationibus, item impendia & depéndere. Romani enim ita ære graui initio vſi ſunt, quemadmodum Lacedæmonii ex Lycurgi inſtituto numiſmate ferreo, grauis ponderis, verùm exigui valoris, βαρυϛάθμῳ ϗ δυϛπαρακομίϛῳ, ϗ ἀπὸ πολλοῦ τινὸς πλήθους ϗ ὄγκου, μικρὰν τινα ἀξίαν δυναμένῳ, inquit in Lyſandri vita Plutarchus, quod aceto candens reſtinguebant, vt ita mollius, & ad opera foret inhabile. Byzantinos etiam nummo ferreo vſos Pollux ait. Libræ autẽ pondus aſſium æris imminutum bello Punico primo, cum impenſis Reſpub. non ſufficeret, conſtitutumque vt aſſes ſextantario pondere ferirentur. ita quinque partes factæ lucri, diſſolutumque æs alienum. Poſtea Annibale vrgente Q. Fabio Maximo Verrucoſo dictatore (anno vrbis 545, ante natiuitatem ſalutiferam annis 206) aſſes vnciales, mox lege Papyrianâ ſemunciales facti. adi Pliniũ, & Feſtum. Nota æris fuit initio ex alterâ parte Ianus geminus, ex alterâ roſtrum nauis. quæ tamen cum pondere poſtmodum pro ſignantis arbitrio, & quorum ea cura, fuit variata. Aſſium namque pondus exinde quoque imminutum non tam libris, quam nummis autoribus cõprobare in promptu fuerit. Certè aſſem, qui lege Papyriana ſemuncialis fuit, poſtmodum vnciæ quadrante expenſum, confirmat experientia. Itaque tum dupondiarii nummi, qui duorum aſſium pondus habuere, ſemunciales ſignati ſunt. principio quidem accuratè, vt ad amuſſim dicto ponderi reſponderent: poſtmodum verò non ita ſtrictim ad legis præſcriptum: nam & ab il-

ab illo pondere aliquid paulatim detractũ. Enimuerò cum vncia Romana, vnciæ noſtrati in aurificum officinis vulgò vſitatæ pondere par fuerit, iſta autem habeat anglicos viginti, (ita vocant vnciæ partem viceſimam;) anglicique ſinguli grana duo & triginta: efficitur granorum ſumma in vncia 640, *aſen* noſtro idiomate vulgò vocamus. Huius vnciæ ſemiſſis 320 grana, aſſium ſingulorum pondus à Papyrio conſtitutum. Poſtmodum verò iſtius ponderis dimidium 160 aſſi attributum: quo autore, aut quando cœptum, omnino non liquet. quod ſi tamen aliquis coniecturæ locus relinquatur: non alienum fuerit credere dupondiorum aſſiumque pondus ad vnciæ ſemiſſes quadrantesque tum demum contractum, cùm ſeſtertii ex ære primulũ ſignari cœpere, ne neceſſe eſſet hos duarum vnciarum pondere inſtitui, quia tum valebant aſſes quatuor. Huiuſmodi aſſes cõplures ſub Imperatoribus ſignatos vidimus, ſed ita maligne percuſſos, vt dictum 160 granorum pondus neutiquam explerent. tales enim habuimus 126, 122, 110 granorum: à Domitiano quoque granorum 102, exeſum, cum inſcriptione græca Δομιτιανὸς καῖσαρ: parte alterâ μητρόπολις. reliqua legere nequibam. Neque verò hanc granorum λεπτολογίαν ad minutum vſque ideò conſector, quod magni momenti ad pretii indicaturam ea exiſtimem: nam à Veſpaſiano vidi 107 granorum cum inſcriptione hac ab vnâ parte *Imp. Cæſ. Veſpaſianus Aug. coſ. III.* parte alterâ, iuſtitia manu dextra bilancem tenens, infra S. C. in orâ *æquitas Auguſti*: ſed ideo tam accuratè iſta penſito, vt ſaltem rudi modo eius pondus quodammodo circumſcribam: erit enim

huius vſus nobis infra, cum de ſeſtertio diſputabimus. quibus verò argumentis adductus nullâ veterum autoritate ſubnixus aſſem pondere quadrantis vnciæ definiam, infra in dupondio planius ediſſeram. Cæterùm & hoc notandum, aſſes ex ære deteriore multo ſignari ſolitos, quam dupondios ſeſtertiosque. id enim Plinius libri 34 capite 2. nominatim annotauit. Aurichalcum (inquit) ob præcipuam bonitatem admirationem diu obtinuit. Nec reperitur longo iam tempore effœta tellure. Proximum bonitate fuit Salluſtianum in Ceutronum alpino tractu, non longi & ipſum æui. Succeſſit & Liuianum in Gallia. Vtrumque à metallorum dominis appellatum, illud ab amico diui Auguſti, hoc à coniuge, velocis defectus. Liuianum quoque admodum exiguum inuenitur, ſummâ gloriâ nunc in Marianum conuerſâ, quod & Cordubenſe dicitur. Hoc à Liuiano cadmiam maxime ſorbet, & aurichalci bonitatem imitatur in ſeſtertiis dupondiariisque, Cyprio aſſibus ſuis contento. Hactenus ille. in Cypro enim primâ æris inuentio, reperto autem deinde in aliis terris præſtantiore, maximè aurichalco, illud vilius fuit. Vnum hoc addo. Cadmiam lapidem ærosum eſſe, quod ab ære in fornacibus conflato (rubrum hodie vocitamus) tam auidè ſorbetur, vt maſſa æris duo & ſeptuaginta librarũ, huius lapidis mixturâ centenaria euadat. Verum enimuerò quia ab hoc aſſe æreo Romani omne integrum (quod quidem in duodecim partes tributum intelligi vellent) as appellauere, vt libram, hereditatem, aut aliud etiam quiduis; operæ pretium mihi facturus videor, ſi huius partes, & partium particulas, ex

Varrone,

Varrone, Plinio, Herone, Columellâ Voluſio Metiano vnico conſpectu hîc ob oculos ponam.

as	$\frac{12}{12}$	ſunt vnciæ	12	ſemis	$\frac{1}{2}$	ſunt vnciæ	6
deunx	$\frac{11}{12}$		11	quincúx	$\frac{5}{12}$		5
dextans	$\frac{5}{6}$		10	triens	$\frac{1}{3}$		4
dodrans	$\frac{3}{4}$		9	quadrãs	$\frac{1}{4}$		3
bes	$\frac{2}{3}$		8	ſextans	$\frac{1}{6}$		2
ſeptunx	$\frac{7}{12}$		7	vncia	$\frac{1}{12}$		1

ſemuncia	eſt pars vnciæ	$\frac{1}{2}$	& pars aſſis	$\frac{1}{24}$
duella		$\frac{1}{3}$		$\frac{1}{36}$
ſicilicus		$\frac{1}{4}$		$\frac{1}{48}$
ſextula		$\frac{1}{6}$		$\frac{1}{72}$
ſcrupulum		$\frac{1}{24}$		$\frac{1}{288}$
dimidium ſcrupulum Voluſio ſimplium		$\frac{1}{48}$		$\frac{1}{576}$

Sembella, quod ſit libellæ dimidium, quod ſemis aſſis; eadem ſemiſſis, quaſi ſemi æs, inquit Varro. Itaque ex Papyrianâ analogiâ debuit æquauiſſe pondus quadrantis vnciæ, quæ ſunt grana 160. poſteaquam verò aſſes dimidio leuiores ſignati ſunt, & hic nummus, quoque dimidio pondere percuſſus eſt, granorum duntaxat 80. Talem à Tiberio vidi pendentem grana 64. ſed ſitu iam leuiorem, alterum ab Othone ſatis integrum pro ætate, granorum 66, cum inſcriptione hâc *Imp. Otho cæſar Aug. tr. p.* circum Othonis caput. parte aduerſa copia cornu, in ora *Pont. Max.* his tantum deceſſerat vt vtrumque ab initio pondere non longè infra 80 grana inſtitutum dignoſceres. Nota ſemiſſis Voluſio Metiano eſt. S. vidi ſembellam antiquiſſimam pendentem paulo amplius ſe-

munciâ, itaque ante legem à Papyrio latam percuſſam, cùm aſſes adhuc eſſent vnciales, habentem parte vnâ caput virile barbâ horridum; à vertice notam S. parte auerſâ roſtrum nauis, ſupra iterum S. infra *Roma.* nummus planè legitimus, ad legem Q. Fabii Maximi ſignatus. hoc propterea nominatim monere viſum eſt, quia rariſsimè huiuſmodi nummi videndi poteſtas datur.

Triens, tertia pars aſſis, & ſexta vnciæ. ideoq. ſi Papyrii legem ſequimur, 107 granorum, vt proximè, poſtmodum verò pro rata parte vt cæteri omnes nummi mutilatú nullus dubito. vidi enim ab Hadriano percuſſum cum inſcriptione iſtiuſmodi *Hadrianus aug. coſ.* III. *p. p.* parte alterâ *Prouidentia*, pendentem grana 47, cum debuiſſet 53.

Quadrans, antea triuncis vocatus à tribus vnciis, inquit Plinius, & Varro, teruncius valet ſembellæ dimidium. notam quo initio ſignaretur expreſſit Plinius: nota æris, inquit, ex alterâ parte Ianus Geminus, ex alterâ roſtrum nauis, in triente & quadrante ratis. Inde quadrans à ratis ſigno impreſſo ratitus dictus fuit, quemadmodum Feſtus Tarquitio & Oppio Aurelio autoribus docet. Marci duodecimo de viduæ liberalitate ἡ χήρα ἡ πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης. pondus autem ex Papyrianâ aſſium ſemuncialium analogiâ fuit granorum 80. poſtmodum 40. talem vidi poſterioris ſeculi granorum 32, habentem parte vnâ caput galeatum, cum inſcriptione nullâ; parte alterâ duos puellos lupam ſugentes, in ora *Roma.*

Sextans, ſexta pars aſſis, vnciæ $\frac{1}{12}$. ſextantis pecuniæ mentionem facit Plinius lib. 35 cap. 10. Nam quod Populus Romanus Agrippæ Menenio ſextantes

tes æris in funus contulit, honoris id neceſſitatiſque propter paupertatem Agrippæ, non largitionis eſſe dixerim. Liuius lib. 29. anno vrbis 550 de M. Liuio cenſore, qui inde Salinator appellatus. vectigal etiam nouũ ex ſalaria annona ſtatuerũt, ſextante ſal & Romæ & per totam Italiam erat. Romæ pretio eodem, pluris in foris & conciliabulis, & alio alibi pretio præbendum locauerunt. fuit itaque lege Papyrianâ granorum 53. poſtmodum vero 26 tantum.

Vncia, vox Sicula eſt. Pollux lib. 9. cap. 6. ἀλλὰ μὲν τι παρ' αὐτῷ τις ἂν ἐν τῇ ἱμεραίων πολιτείᾳ, καὶ ἄλλα εὕροι Σικελῶν ὀνόματα, ζιον, οὐγγίαν, ὅπερ δύναται χαλκοῦν ἕνα. cæterum apud eundem (Ariſtotelem) in Himereorum Republica, alia quoque inuenias nomina Siculis vſitata; vt vnciam, quæ valet obolum æratum vnum, is Græcis chalcus dicitur. Eſt autem vncia pars aſsis duodecima, itaq. granorum 26 vt proximè. vidi poſterioris ſeculi, iiſdem notis cum ſuperiore illo quadrante, pondere 16 granorum. Vnciariæ ſtipis Plinius meminit lib. 34. cap. 5. Extra portam trigeminam vnciariâ ſtipe collatâ.

Sextula. Varro: denique æris minima pars ſextula, quod ſexta pars vnciæ. videlicet illo ſeculo cum aſſes eſſent librales.

Dupondius, à duobus ponderibus, quod vnum pondus as, vel aſſipondium vocabatur. nam as libræ pondere erat ab initio. Itaque duo aſſes duarum librarum pondere: vnde & dupondius dictus. ſed cum poſtmodum aſſes ſemunciales facti ſint lege Papyrianâ, dupondii quoque vnciales fuere; quamdiu autem, mihi quidem non liquet. Poſtmodum certè dupondios quoq. ſemunciales pere uſ-

ſos, nummos autores dabo. Vidi vnum à Nerone integerrimum ex quo vix quidquam deceſsiſſe arbitrari poſsis,& qui antiquitatem ſpiraret, non ſignorum impreſſorum ſculpturâ ſolum & formâ; verum ipſa quoque materiâ aurichalci æmulâ. inſcriptio circum caput imperatoris, vallari (vt videtur) coronâ redimitum, ita erat. *Nero Claud. Cæſar aug. Germ. tr. p. imp. p.* Parte aduerſa victoriæ effigies, vtrimque à latere S. C. literis maiuſculis, ſignificans nummum hunc ſenatus conſulto percuſſum. hos enim duos characteres fere in omnibus nummis æreis videre eſt. in ora autem *victoria Auguſti*, infra victoriæ pedes numeralis hæc nota II. quam dupondii veterem notam ſignificare nemini dubium eſſe poteſt, qui ſeſtertium, qui ab initio quoque valebat duos aſſes cum ſemiſſe, tum ita propterea notatum II. S. ex Voluſio, cæteriſq. didicerit. Hic prædictus Neronis dupondius pendebat duntaxat grana 252, itaque vnciæ ſemiſsi longè cedebat. Vidi alium à Iulia percuſſum, qui planè ſemuncialis eſſet, granorum 320, omninò tanquam ad id præſcriptum factus. A Tiberio quoque cum iſtâc inſcriptione *Ti. Claudius Cæſar Aug. P. m: tr. p. im. p.* cum effigie muliebri. parte auerſa caput muliebre eximia venuſtate, matronalem modeſtiam præ ſe ferens, infra *pietas*. trahebat pondus granorum 254. Ab Auguſto item vnum, cum hâc inſcriptione, *Diuus Auguſtus*, vtrimquè à capite S. C. parte auerſa *conſenſu ſenatus & eq. ordin. p. q. r.* is pendebat grana 318. Sunt alii præterea compluτes, ſed hos ad inſtitutum ſufficere arbitramur. Hæc autem non propterea ita penſiculatim examino, tanquam in

granis

granis æris 10, 20, aut 30 hic rem nummariam vacillare arbitrer: ſed vt planum ſit dupondios, qui lege Papyrianâ vnciales primum fuerant, ipſis nummis in rem præſentem adductis, poſtmodum ad vnciæ ſemiſſem redactos. Nam etſi rari ſemunciali pondere ita accuratè tanquam ad minutum ſignati extent: nobis tamen ſatis fuerit, commonſtrauiſſe hos nummos, ſaltem ſub Imperatoribus, quorum nobis tantum facta eſt copia, ita præter propter ſignari ſolitos. His enim veſtigiis ſeſtertiorum æreorum valorem & pondus infra ſuo loco in lucem eruam. Conſtat præterea, nos ex hâc analogiâ aſſium pondus vnciæ quadrante, ſemiſſum parte octauâ, atque ita porrò reliquas aſſis partes verò & legittimo pondere definiuiſſe. ſed dupondiorum aliquot conſpectum & pondus hic ſubiiciam.

parte vnâ	parte alterâ	grana
Iulia. C *reliqua non poteram legere.*	*tres fœmina ſacrificantes*	320
Diuus Auguſtus *vtrimque.* S. C.	Conſenſu ſenat. & eq. ordin. P. q. R. *ſedens in ſella perrectâ manu ramum tenens*	318
Imp. Ti. Claudius cæſar aug. P. m. im. p.	*Caput muliebre demiſſo ſecundum tempora & genas ſipario. infra* Pietas	254
Ti. cæſar Diui Auguſti f. auguſtus imp. VIII.	Pontif. maxim. tribun. poteſt. XXIII. *in medio maximis literis* S. C. *ſitu aliquantum imminutus.*	233
Imp. Nero Claud. cæſar aug. ger. p. m. tr. p.	*Victoria alata; circum* Auguſti victoria: *infra pedes* II. *nota dupondii.*	252
Imp. cæſ. Veſpaſianus coſ. III	*Iuſtitia bilancem manu tenens, in orâ* æquitas Auguſti *infra* S. C.	370
Veſpaſianus aug. coſ. III *reliqua legere nõ potui.*	*Nota fugientes*	260

Imp.

Imp. cæſ. Veſpaſianus aug. Coſ.	*Victoria Coronam manu exſerta tenens: in ora* Roma, *infra* S. C.	297
Imp. cæſ. Traiano optimo aug. Ger. dac. P. m. Tr. p.	*Columna cui ſtatua impoſita. Circum* Senatus populusque Romanus. *infra* S. C.	310
Diua Fauſtina. *in honorẽ Fauſtinæ iam defunctæ ab Antonino percuſſus.*	Æternitas. S C	251

Inſcriptionem integrè ita leges, vt in nummo quinto, Imperator Nero Claudius Cæſar Auguſtus, Germanicus, pontifex maximus, tribunitiæ poteſtatis, atque in cæteris conſimiliter. quod hic ſemel monuiſſe ſufficiat.

Atque hæc quidem de dupondio, deque aſſe æreo & eius partibus dicta ſunto. Sequitur numiſma argenteũ. Populus Romanus ne argento quidem ſignato ante Pyrrhum regem deuictum vſus eſt, Q. Fabio Pictore conſule, quinque annos ante primum bellum Punicum, hoc eſt, vt ex Liuio conſtat, anno vrbis 484, ante quam Deus hominem induit annis 267.

Denarius, quinarius, qui & victoriatus, ſeſtertius fuere ex argento: ſed & ſeſtertius quoque poſtmodum ex ære.

Denarius. Varro: in argento nummi denarii, quod denos æris valebant: quinarii, quod quinos: ſeſtertius, quod ſemiſtertius. Et, nummi denarii, decuma libella, quod libram pondo as valebat, & erat ex argento parua. Itaque denarius olim decuma libella à valore appellatus: poſtea etiam libella argenti. Plautus Pſeudolo, ſiquidem hercule etiam ſupremi promptas theſauros Iouis, Tibi libellam argenti nunquam credam. & rurſum in eadem comœ-

comœdi abſolute poſuit libellam. Sed tu bone vir flagitare ſæpè clamore in foro, cum libella nuſquam eſt. Cicero Verrina 4: Et quis Volcatio, ſi ſua ſponte veniſſet, vnam libellam dediſſet? Et pro Q. Roſcio Comœdo, ait ad libellam ſibi deberi, tanquam ne vnus quidem denarius à poſtulata ſumma abeſſe poſsit. quod pro Quintio per denarium extulit. inquit enim: decidis ſtatuisque tu, quid iis ad denarium ſolueretur. Omnium verò ſcriptorum conſenſu denarium pro decem aſsibus datum liquido conſtat. Feſtus, deni aſſes, ſinguli pondo libras efficiebant denarium, ab hoc ipſo dictum. Plinius, argentum ſignatum eſt anno vrbis 585 (lege ex Liuio 484) & placuit denarius pro decem libris æris, quinarius pro quinque, ſeſtertius pro dupondio & ſemiſſe. Plutarchus in vita Camilli, ἀσσάριον γὰρ ἦν τὸ ἀργύρεον, καὶ δεκάχαλκον ὄντας ἐκαλεῖτο δηνάριον, aſsis enim erat pecunia, & decuſſis vocabatur denarius. Nota denarii initio quidem bigæ & quadrigæ cum charactere x, & inde bigati quadrigatiq. dicti, inquit Plinius, quorum mentio apud Liuiũ frequentiſsima. Tacitus de moribus veterum Germanorũ ſub initium quoq. ſerratos huc annumerat, qualem fuiſſe puto denarium infra in catalogo tertium, vel ſaltem ſeptimũ. Poſtmodum tamen denarii nota pro ſignantis arbitrio variata, vt Romulus & Remus lupam ſugentes, vel Sabinarum raptus, Ianus biceps, Virgo Veſtalis, aliæque: quandoque etiam triumuiri, prætoris, conſulis, & poſtea plerumque imperatoris effigies, Vnde illud Chriſti, cùm Phariſæi quærerẽt, an ipſis Cæſari tributum eſſet pendendum; Exhibete mihi, inquit, numiſma cenſus: quibus denarium afferentibus,

tibus, quæſiuit, cuius imagine & titulo ſignatus eſſet: ipſis rurſus Cæſaris imagine &, titulo notatum dicentibus: reſpondit, date igitur Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, & Deo, quæ Dei. Cæterum pondus omnium æquale fuiſſe Plinius autor eſt lib. 6 c. 12, vbi de Annii Plocami, qui maris rubri vectigal à fiſco redemerat, liberto loquitur. Is aquilonibus in Taprobanem vſque abreptus, ad regem deductus eſt, qui mirum in modum Romanorum iuſtitiam ſuſpexit, quod pares pondere denarii eſſent in captiuâ pecuniâ, cum diuerſæ imagines indicarent à pluribus factos. quod vt verum fuerit de nummis illius & ſuperioris ætatis, ſub poſterioribus certè imperatoribus multum priſco ponderi deceſſit. Verùm quî res hæc clarius liqueat, rem ipſam paulo altius repetam, & nummos auctores dabo. Denarius fuit libræ Romanæ quarta & octogeſima pars, tot enim ex eâ ſignabâtur, quemadmodum Plinius libro 33 capite 9 ſcripſit. Miſcuit, inquit, denario triumuir Antonius ferrum. miſcuit æri. Alii è pondere ſubtrahunt, cum ſit iuſtum LXXXIIII è libris ſignari. hanc eandē ſententiā diſertis verbis, Cornelius Celſus libri 5. cap. 17 confirmauit. Sed & antea (inquit) ſciri volo, in vnciā pondus denariorum ſeptem eſſe. idemque à Scribonio Largo, qui Tiberii ætate vixit comprobatur. Sic illi. à quibus Iſidorus libri 16 capite 14 longe abit diuerſus: cui drachma octaua pars vnciæ eſt, & denarii pondus argenti. Hæc tam pugnantia ætas & conſuetudo facile conciliabunt. Sed vt clarius denarii argentei ratio omnibus liqueat, & quaſi ante oculos verſetur, quemadmodum ſingulorum pondera expenderim plane explicabo,

plicabo, vt cuique arbitratu ſuo iudicandi poteſtatem faciam. Romanos ſane libras ſingulas in duodenas vncias partiri ſolitos iam diximus: vnciæ autem ſingulæ ab aurificibus noſtris in vicenas partes diſpeſcuntur, quos illi anglicos vocant; anglici porrò ſinguli in tricenas binas partes alias ſubdiuiduntur, quæ grana (à frumenti granorum pondere) dicunt. vt vnciæ ſingulæ grana 640 pendant: & libra Romana vnciarum duodecim grana 7680. Quamobrem ſi vncia Romana habuerit denarios octo, libra habebit denarios 96, denariiq. ſinguli appenſi æquabuntur granis 80. Atqui verò ſi cum Celſo, Scribonio, Plinioque vnciæ tribuas denarios ſeptem, ſingulorum pondus fuerit 91 granorum, vt proxime. Id verum ſit, an ſecus libet experiri, propoſito tanquam in tabellâ, pondere aliquot denariorum integerrimorum iuxta & vetuſtiſſimorum, ex argento puriſsimo, quorum vberem copiam inſtructiſſimæ Cnotterorum, & aliorum amicorum arculæ mihi ſuppeditauerunt. atq. illos quidem, quantum omnibus ſignis coniicere poteram, legittimos. Signatura igitur, & pondus, in quo argenti bonitas quoque in rationem venit, huiuſmodi erant.

parte vnâ.	parte aduersâ.	Pondus granorum
Caput incomptum, barba impexa & horrida. à vertice Sabini. *nummus certè perquam antiquus.*	L. Tituri *duarum Sabinarum raptus.*	86.
Alius eodem argumento, & ante os Sabini, nota iam fugitiua.	*Sed, quod facile noſceres non eodẽ tempore percuſſus.*	75.

Caput

Caput muliebre caprina pelle tectum cornibus retrorſum auerſis, cum his literis S. C. *in orâ crebris crenis, tanquam ſerra, inciſus.*

Mulier alata, quæ victoria eſt, quadrigis inuecta, ſupra equorum capita hic numerus, CXVIII. *infra pedes equorum nota fugientes. nummus integerrimus.*

Bigæ. ſupra equos ſtellæ tres, infra pedes Tanaquil. *& ſub hoc lineolâ interiectâ* Roma.

Ianus bifrons cum literarum notis, quas colligere non poteram.

Quadrigæ, ſed literarum charactere refugo, vt ſub equorum pedibus iſtas literas duntaxat noſcitare potuerim N.C. F.

Caput virginis, circum Q. Cacar. Veſt.

Caput virile Q. Sicinius III vir

Caput Mercurii cum petaſo & pinnulis, oculis clauſis, à vertice Roma. *nummus cui vix quidquam deceſſiſſe diceres.*

Boues iunctos agit bubulcus, infra imp. cæſar.

Caput humanum. à vertice Panſa. *erat & alter pari pondere & ſignaturâ.*

Capricorni ſignum cum ſtatua humana vtrimque infra cæſares *in ora* auguſt.f. *reliqua non capiebã.*

L. Proculi filia. *mulier bigis inuecta.* 84

Caput humanum, cui à vertice tridens, credo Neptunum eſſe, ſine inſcriptione. 80

Effigies fœminæ, capite coronato. ſub mento eius X. *antiqua denarii nota.* 71

Neſcio quid. nummus integer & bonus. 73

Caput humanum, neſcio quo ſerrato circulo ſupra verticem inflexo pone verticem Roma *infra mentum* X. *denarii nota.* 76

Neſcio quid. 72

C. Codonius pr. S. C. 72

Quadrigæ. ſupra caput equorum corolla, victoria alata palmæ ramum dextra tenens curru inuehitur. infra M.Tull *Ciceronis eſt.* 76

Signum abſque inſcriptione. 73

Quadriga, ſubtus C Vibius C *neſcio an eadem bonitate argenti cum cæteris.* 82

Aug.f. Auguſtus p. p. 79

Auguſtus.	Pontif. maxim. *Iuppiter ſedens cum fulmine & ſcipione.*	77
M. Durmius III vir honor.	Auguſtus Cæſar. *elephanti duo currum trahentes.*	80
Ti. Cæſar diui aug. f. auguſt.	Pontif. maxim. *Iuppiter ſedens cum fulmine & ſcipione.*	70
Equus è carceribus emiſſus infra Auguſt.	Auguſti diui F.	78
Imperator Cæſ. Veſpaſianus aug.	Iudæa. *Iudaa mulier plorans.*	75
Imp. Traiano. aug. ger. dac. p. m. tr. p. Coſ. VI. p. p.	S.P.Q.R. optimo principi. *vir quaſi ſedens ad vmbilicum nudato pectore, rotam ſiniſtrâ, ramum dextrâ tenens, infra* via Traiana.	63
Eadem ſignatura fugiente literâ.	S.P.Q.R. optimo principi. *columna impoſita ſtatua.*	60
Vir manu tenens lucernam.	S.P.Q.R. optimo principi. *multo ære mixtus.*	69
Imp. Antoninus Pius aug. *effoſſus anno 1600 prope Baſileam.*	.... Coſ. III. p. p. *cui ſitus non parum deceſſerat.*	48
Alius quoque.		68
Diuus Marcianus P. aug.	Victoria Auguſti *infra* Con. ob. *id eſt, Conſtantinopoli obſignatum.*	41

Iſtos duntaxat è maximo cumulo delegiſſe ſufficiat. Ex quibus liquidò conſtat denarii pondus 80 grana (modò duos, Sabinarum raptum, & L. Proculi filiam, qui ſunt primus & tertius, excipias) non excedere. Hi autem ſi veri ſunt, certe legitimos fuiſſe mihi perſuaſiſſimum eſt, cumque argenti bonitate nulli nummo cederent, & illum Sabinarum raptu notatum quatuor aut quinque granis detri-

tum res ipſa loqueretur, equidem eos ita ab initio, iſto pondere inſtitutos cenſendum, vt pondus 91 $\frac{1}{2}$ granorum explerent. E reliquis porrò nullus ad id pondus aſſurgit: ita enim omnes à Cicerone, Auguſto, cæteriſque ſignatos intra ſeptuaginta & octoginta grana coërceri videmus: neque iſtos ſolum, quorum titulos & pondera annotauimus: verùm alios quoque quamplurimos, quorum deſcriptionem hîc conſultò omiſimus: vt ex eorũ analogiâ planum ſit à 91, aut 92 ad 80 grana paulatim, quaſi per gradus iuſtum denarii pondus eſſe contractum. Atque ideò cùm ex libra initio quatuor & octoginta denarii 91 $\frac{1}{2}$ granorum ſignarentur: poſtmodum ſex & nonaginta pondere granorum 80 ſignari cœperunt. Vtrum verò libra Romana centenaria quoque euaſerit, vt centum denarii ſenatus conſulto ex eo ſignati ſint, nullo autore confirmari poteſt. quamuis enim denarii pōdus etiam ſub conſulibus ad 77 grana & infra acciſum ſit, vt inde expeditum ſit colligere centum denarios tales è librâ ſignari potuiſſe: malim tamen expreſſis Plinii verbis, quam obſcuris & incertis coniecturis fidem habere, vt potiùs iniuriam reipublicæ factã, tantumque à iuſto pondere ſubtractum exiſtimem. Verùm ne hîc quidem auaritia ſibi modum fecit: cùm vix ad Traiani tempora ea ratio ſerta tecta permanſerit. Tres enim nummi illi ipſo imperante ſignati $\frac{1}{5}$, hoc eſt 16 granis facile à iuſto 80 granorum pondere deficiunt. Et rurſum Imperii ſede Conſtantinopolim tralatâ quinta altera denarii ponderi detracta, vt vix $\frac{3}{5}$ denarii Romani antiqui, quales Sullæ, Ciceronis & Cæſaris ætate ſignabantur, æquiparet. Poſterioribus enim ſeculis,

culis, venali iam imperio, ob militum rapinas, & Principum donationes, argenti æſtimatio,& haud dubiè quoque auri multum excreuit,vt tum denarii argenti 144, pondere granorum 53 è ſingulis libris ſignatos ſit veriſimile;quo tempore primum aurei ſolidi 72 Principum conſtitutionibus libram impleuerunt:ita enim ferè aureus nummus argentei fuit pondere duplus. quod iſto æuo experientiâ comprobatur. Et hæc quidem de pondere ſufficiant. Supereſt vt denarium cum partibus ſuis paulo accuratiùs contendamus. Quemadmodum enim denarius aſses decem,ita quinarius quinque, ſeſtertius duos aſses cum ſemiſse initio valuit:dupondius enim & ſembella antiquis ſeſtertius eſt, inquit Varro. Rectè antiquis, non ſua ætate; id enim obtinuit duntaxat ab anno vrbis 484, quo primùm argentum ſignari cœpit , ad annum vrbis 545:poſtea namque denarius, quinarius,& ſeſtertius pluribus aſſibus commutabantur. quod ex Vitruuio, Plinio, & Voluſio Metiano conſtat. Q. Fabio Maximo dictatore aſses vnciales facti, placuitque denarium XVI aſsibus permutari, quinarium octonis, ſeſtertium quaternis, inquit Plinius lib. 33. cap. 3. Et Vitruuius lib. 3 cap. 1. Noſtri autem primò decem fecerunt antiquum numerum, & in denario denos æreos aſses conſtituerunt, & eá re compoſitio nummi ad hodiernum diem denarii nomen retinet; etiamque quartam eius partem, quod efficiebatur ex duobus aſſibus & tertio ſemiſse, ſeſtertium vocitauerunt. & paulò poſt. ita efficitur vti habeat pes ſedecim digitos, & totidem aſses æreos denarius. Denique Metianus, denarius primò decem aſses valebat, vnde &

nomen traxit. & paulò poſt: Nunc denarius ſedecim, victoriatus & quinarius octo, ſeſtertius quatuor aſſes valet. Omnes igitur iſti vno ore denarium ſedecim aſſibus commutant. ſub Auguſto, Vitruuius: ſub Veſpaſiano, Plinius: ſub Antonino Pio, Metianus. Vt planè fruſtra ſint, qui nobis denarium ſub exitum Auguſti duodecim aſſibus commutare conantur: idque vnico aliquo Taciti loco è primo Annalium permoti: ſed qui ad hanc rem nihil faciat. Nam quod ita rationem putant, cùm illic miles ſeditionem moliens queratur decem in diem aſſibus animam & corpus æſtimari, proque eo denarios ſingulos poſtulet: menſtruum porrò militis fuiſſe aureum Romanum, quinque & viginti denariûm: hosque per 30 dies diuiſos facere $\frac{25}{30}$, hoc eſt, reductis terminis $\frac{10}{12}$ vnius denarii, ſtipendium militis diurnum, qui ſint, vt ipſi queruntur, aſſes decem: atque inde effici denarium tum 12 aſſibus permutatum, ratione omnino caret. Neque enim vmquam probabunt aureum Romanum, illa tempeſtate, militis menſtruum fuiſſe. Quin cōtra ſtatuo milites limitaneos minus aureo cepiſſe: ſed quaſi denarios viginti, aut præter propter. Eius rei è Polybio, Suetonio & Tacito ſymbolas colligam. E Polybio, menſtruum militis ſuâ ætate fuiſſe denarii partem tertiam: id nos libro ſexto docet his verbis, *ὀψώνιον δ' οἱ μὲν πεζοὶ λαμβάνουσι τῆς ἡμέρας δύο ὀβολοὺς, οἱ δὲ ταξίαρχοι διπλοῦν, οἱ δ' ἱππεῖς δραχμήν.* Pedites ſtipendium in diem accipiunt obolos duos, ductores ordinum duplum, equites drachmam. E Suetonio, ſtipendium militibus duplicatum: hoc de Iulio Cæſare prodidit capite 26; Legionibus ſtipendium in perpetuum

dupli-

duplicauit. idque iam ante bellorum ciuilium tumultus: credibile interim per bella ciuilia, vel ipſo, vel Octauio imperante militum ſtipẽdiis non nihil commodi acceſſiſſe: ſed Octauius illis periculis iam defunctus, quicquid vbique militum eſſet, ad certam ſtipendiorum, præmiorumque formulam adſtrinxit: inquit idem cap. 49. hoc eſt, vt ego interpretor, legem Iuliam de duplicato militum ſtipendio reuocauit: excepta cohorte prætoriá, quibus binos denarios in diem aſſignauit. Hoc è Tacito, militumque querelis clarum eſt. Vt itaque prima nouiſſimis conferamus: Polybio militis diurnum eſt pars denarii tertia, hoc eſt, ſi denarium intelligas decuſſiſexim, (vt Vitruuius loquitur) aſſes quinque cum triente: duplicauit ſtipendium deinde Iulius: fuere ergo aſſes decem cum gemino triente, qui ſunt $\frac{2}{3}$ denarii; atque ita euidens eſt $\frac{2}{3}$. denarii tricies ſumptas, hoc eſt, denarios viginti militis menſtruum fuiſſe. nam bini in diem denarii prætorianorum diurnum, faciunt 60 denarios in menſem, triplum peditis limitanei: quà in re eorum ſtipendium equitum ſtipendiis exæquatum conſtat. Itaque 20 denarii, eius numeri pars tertia eſt militis diurnum. quòd verò 10 aſſes ſolidos tantum numerent, gemino triente neglecto, id vel ὑποκοριστικῶς ad inuidiam augendam dictum arbitror, vel verè quidem, ſed vt duo trientes è militis diurno ita deducti ſint, vt pro eo frumentum acciperet: quod maximo illorum commodo factum conſtat. Denique verò etiam vt denarium decuſſiſexim comprobem dupondiarios ſeſtertiosque nummos huc aduoco: Quos ab omnibus Imperatoribus ita ſignatos experientia
 docet,

docet, vt ſeſtertius ad dupondium eiuſdẽ temporis ſit quaſi duplus. Quare dubium amplius eſſe non poteſt, quin à Iulio vſque denarius decuſſisexis, hoc eſt, aſſium fuerit ſenûm denûm. De ætate ſuperiore ſaltem dubios nos Polybius facit: qui ſecundo hiſtoriarum de Gallia togata ſcribens, tantam rerum omnium vilitatem prædicat, vt pro cœna reliquisque neceſſariis, tantum dimidius aſſis expendatur, quem ait valere oboli partem quartam. verba iſta ſunt, ἡμιασσάριον, τοῦτο δ' ἐστὶ τέταρτον μέρος ὀβολοῦ. quare aſſis vnus fuerit oboli dimidium (nam oboli Attici ſex denarium efficiunt) & aſſes duodecim denarium implebunt. Autor diligentiſſimus, Romanæ conſuetudinis haud ignarus, & Africani Iunioris qui Carthaginem funditus deleuit præceptor. cur ei, de ſuâ ætate potiſſimum ſcribendi tam diſertis verbis, non credam, cauſæ nihil habeo: optârim tamen hoc idem aliorum exemplis comprobatum, vel certè illuſtratum. neque enim conſtat quando, aut quo primùm autore id factum ſit, niſi diuinare libeat id tum inſtitutum, quando Populus Romanus tributum pendere deſiit, Antiocho deuicto: vt tum æris pretium, ob argenti uberem copiam, paulum excreuerit. Ego quidem adhuc ἐπέχω, donec certiora ex aliis ſcriptoribus, aut nummis autoribus proferantur.

Quinarius, etiam Victoriatus. Voluſius Metianus: Eſt autem Victoriatus ſemis denarii, & nunc tantundem valet, quantum olim quinarius. Varro libro nono de linguâ Latinâ, quam rationem, inquit, duo ad vnum habent, eandem habent 20 ad 10: In numeris, in ſimilibus, ſic eſt ad vnum victoriatum denarius, ſicut ad alterum victoriatum

tum alter denarius. Nominis originationem docet Plinius libri 33. capite 3, verba adſcripſi. Qui nunc Victoriatus appellatur lege Clodia percuſſus eſt. Antea enim hic nummus ex Illyrico aduectus, merciū loco habebatur. Eſt autem ſignatus Victoriā, & inde nomen. Itaq. Victoriatus à Victoriæ ſigno dictus, Huius nummi Cicero meminit pro Fōteio. Trituſium, inquit, Toloſæ quaternos denarios in ſingulas vini amphoras portorii nomine exegiſſe, Crodimi Porcium & Numium ternos victoriatos. Liuius quoque libro 41 de C. Claudii triumpho rebus in Hiſtria Liguribusque proſperè geſtis. Tulit in eo triumpho denariûm 30700, & Victoriatûm 85702. Ex argento puriſſimo vnum vidi, eumque integerrimum, quem ad me miſit vir nobilis Nicolaus Rockox, antiquitatis ſtudioſiſſimus, & nummorum veterum æſtimator ſolertiſſimus, pendentem grana quatuor & quadraginta; pondere legittimo: id enim ad dimidium iuſti denarii pondus quamproximè accedit. Inſcriptio & nota vtrimque talis erat. parte vnâ caput Mercurii cum petaſo & pinnulis, pone verticem V, nota quinarii ſeu Victoriati, autore Metiano. Parte alterâ duo equites haſtati citatis equis inuecti. infra pedes *Roma*. Alios plures videre licet in illâ nummorum diuite arcâ, vnde hunc ipſum depromſimus.

Seſtertius, quaſi ſemiſſis tertius, vt in lege duodecim tabularum pes ſeſtertius, ſunt pedes duo & ſemis: quâ analogiâ veteres Latini trientem tertium dixere. id enim ſignificare ait Cincius myſtagogicω̃n libro ſecundo, duas libras pondo & trientem. neq. aliter Græci: Pollux libri

9 capite 6. ἀρχαία δὲ ἡ χρῆσις καὶ ἡ τῶ, πέμπτον ἡμιτάλαντον, ἕβδομον ἡμιτάλαντον, & addit τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀριθμὸν, ὁλόκληρον εἶναι δεῖ, oportet numerum antecedentem integrum ſumas. ita tum erunt quinque talenta cum ſemiſſe, quando πέμπτον ἡμιτάλαντον dicunt, non quinq. talentorũ ſemiſſes. eſt itaq. ſeſtertius dictus, quaſi ſemiſſis tertius: dupondius enim & ſembella antiquis ſeſtertius eſt, inquit Varro. Poſtea quaternis ſeſtertiis commutatum Vitruuiò, Plinio, Voluſioq. autoribus dictum eſt. Ex argento fuiſſe Varro, Pliniusque docent: qualem ſe aliquando vidiſſe vir nobilis Nicolaus Rockoxius mihi teſtatus eſt. eius pondus itaque quaſi granorum 22. Poſtmodum tamen ex ære, ſed optimo ſignatum, Plinius conceptis verbis libri 34 capite 4 teſtatum reliquit. Summa, inquit, æris gloria nunc in Marcianum conuerſa, quod & Cordubenſe dicitur: Hoc à Liuiano cadmiam maximè ſorbet, & aurichalci bonitatem imitatur in ſeſtertiis dupondiariisq;, Cyprio aſſibus ſuis contento. Huiuſmodi hodieque quam plurimi circumferuntur: ſunt enim ærei illi maximi, vnciali fere pondere aut paulò infra. Subiiciam inſcriptiones aliquot, cum pondere.

parte vnâ	parte alterâ	grana
C. Cæſar dict. perpetuò.	*Signa aliquot & notæ, vt videntur, hieroglyphica:*	389
Ti. Claudius Cæſar p.m. tr. p. imp. p.p.	Antonia Auguſta.	385
Ti. Claudius Cæſar aug. p.m. tr. p. imp p.p.	*Caballus ſupra fornicem poſitus, à latere vtrimque* S. C. *in ora* Nero Claudius Druſus German. imp.	569

Ti. Cæ-

Ti. Cæſar Auguſti F. imperator.	*Duæ victoriolæ ſuper columnas poſitæ, laureas manibus tenentes, & mutuò ſe aſpectantes:* *infra* Rom. & Aug.	614
C. Cæſar aug. Germanicus ..... tr. pot.	*Tres ſorores eius, geſtantes cornu copiæ.* Agrippina Druſilla Iulia *infra* S.C. *adi Sueton. in Caligula cap.* 24.	450
Nero Claud. Cæſar Aug. Germ. p. m. tr.p. imp. p. p.	*Virguncula victoriolam dextra manu geſtãs vtrimque* S.C. *infra* Roma.	510
Nero Claud. Cæſar aug. Ger. p. m. tr. p. imp. p.p.	Annona Auguſti Ceres, *infra* S. C.	440
Imp. Otho Cæſar Aug. tri. pot.	*Signiferi tres imperatori ſacramentum dicunt. in ora* Securitas P.R. *infra* S.C.	515
Imp. Cæſ. aug p m. tr. p. p p. coſ. VIII.	*Iudæus ſtans, Iudæa ſedens ſub palmâ & patriæ vaſtitatem deplorantes in ora* Iudæa capta.	424
Imp. Cæſ. Veſpaſ. aug. p m. tr. p. p. p. coſ. III.	*Miles armatus, vtrimque* S. C.	476
Imp. Cæſ. Veſpaſ. aug. p m tr. p. p. p. coſ. III.	*Mulier manu tenens neſcio quid.* S. C.	496
Hadrianus aug. coſ. III. p. p.	*Pons quinque fornicibus, ſubſtructus, cum ſtatuis quatuor* S. C.	614
Diua Fauſtina. *ab Aurelio Ant. in honorẽ defunctæ coniugis percuſſus: poſt apotheoſin enim demum Diui appellatio.*	*Iunonis effigies, à latere* S.C. *ante pedes pauo, infra* Iuno.	596

Sufficiat è tantâ copiâ pauculos hoſce propoſuiſſe, quorum exemplo commonſtrem æreos ſeſtertios vnciales fuiſſe. Nam vt vt pondere, vel ab eodem principe, vario ſignati ſint: illud interim planum ſit, ſemper ad vnciarium pondus quo-

dammodo aſpiraſſe, vt Tiberii tres 385, 569 614 granorum. Neronis item duo 440, 510. Veſpaſiani tres 424, 476, 496. Hadriani duo 596, 614. vt quaſi per interualla ad iuſtum pondus recurſum ſit. Seſtertius igitur ita inſtitutus eſt, vt pondere & valore dupondii eſſet duplus. Compararo namque dupondium Neronis 252 granorum, cum eiuſdem ſeſtertiis 440, 510. Itemque Tiberii dupondium 254, cum ſeſtertiis eiuſdem 385, 569, 614. Et Veſpaſiani dupondios 176, 260, cum ſeſtertiis 424, 476, 496. Cæterosque itidem inter ſe, illud planè liquebit ſeſtertios dupondiorum duplos vt proximè, nunquam autem ſeſquialteros. quod ſatis argumenti arbitror ſeſtertium duobus dupondiis, hoc eſt quaternis aſſibus, ſaltem ſub Imperatoribus commutatum. Neque enim neceſſe eſt hic, quemadmodum in auro, pondera ad minimas quaſque particulas congruere. Quamobrem, ſeſtertii vnciales, dupondii ſemunciales, & aſſes quadrantales ſunto: illud enim pondus grauiſſimi quique circa hæc tempora percuſſi implent: ſi quo minus pendant, id ex iuſto pondere ſubtractum, tot nummorum argumento facilè intelligitur. Dupondium namque & aſſem eo, quem ſupra definiuimus pondere percuſſos expreſſim in elegantiſſimo illo Cleopatræ fragmẽto, apud Galenum de ponderibus & menſuris legitur. ὁ στατὴρ ἄγει δραχμὰς δ', καλοῦσι δὲ αὐτὸν τετράδραχμον, καὶ τὸ διπόνδιον δὲ ὁμοίως ἄγει δραχμὰς δ', ſtater pendet drachmas quatuor, quem tetradrachmum vocant: & dupondius itidem quoque drachmas quatuor. Et rurſum, ἀσσάριον ἔχει δραχμὰς β', aſſis habet drachmas duas. Atque initio: καλεῖ δὲ

καλεῖται δ' οὐγκία τετράσσαρον ἰταλικὸν, vocantur autem vncia quatuor aſſes Italici. Nihil potuit dici illuſtrius, ita ſignatè vtriuſque pondus nobis expreſsit. quia enim ſenatuſconſulto tum ita ſignarentur, eorum quoque pondus ad medicum vſum tranſiit, vt denariorum & drachmatum. Nota ſeſtertii apud Metianum & Priſcianum hæc eſt H. S. Nam cum initio ſeſtertius valeret libras duas & ſemis, eius numeri notam ex vſu notarum recepto expreſſerunt hoc modo II. S. quæ tandem conſuetudine ſcribentium in illam formulam degenerauit. Cæterùm vbicunque apud veteres de moneta Romanâ nummum abſque vllâ aliâ adiectione leges, ſemper de ſeſtertio nūmo intelligas.

Seſtertium autem genere neutro non monetam, ſed pecuniæ ſummam ſignificat, quæ mille ſeſtertios, vel ducentos & quinquaginta denarios valuerit; hoc eſt libram auri Romanam & ſemis. Id è Verrinâ tertiâ planum fiet, vbi orator ait exportationibus Verris, ſocios publicanorū ſeſtertia ſexaginta perdidiſſe, ex viceſimâ portorii Syracuſis: vnde concludit pauculis menſibus furta prætoris, quæ eſſent ſeſtertium duodecies ex vno oppido exportata eſſe. Publicanorum enim ſocietas ex portorio capiebat partem viceſimam, quâ Verres illos fraudabat, quòd has merces immunes tanquam prætorias exportaret. Valuit igitur mercium ipſarum æſtimatio & pretium, eius ſummæ vigecuplum, hoc eſt ſeſtertia 1200, quam eandem ſummam Cicero taxat ſeſtertiū duodecies, Latina & veteri locutione, id eſt, enuntiatione plenâ, ſeſtertiis nummis duodecies centenis millibus. Quamobrem cùm 1200 ſeſtertia valeant 1200000 ſeſtertios, ſingula

ſeſtertia

ſeſtertia mille ſeſtertiis nummis æquiparantur. Argumentum alterum ex comparatione locorum Taciti & Plinii Secundi in medium afferam. Quod enim Plinius Secundus epiſtolâ vltimâ libri quinti ait, Nepotem Prætorem aduocationes venire & emi edictocauiſſe. Peractis tamẽ negotiispermiſiſſe pecuniam decem millium dare: videlicet decem millia ſeſtertium; id Tacitus vndecimo Annalium dena ſeſtertia dixit: inquit enim de Caio Principe: Capiendis pecuniis poſuit modum, vſque ad dena ſeſtertia. Eandem ſummam patrono tribuit Vlpianus digeſt. lib. 50 titulo 13 paragrapho 12, de variis & extraordinariis cognitionibus. Licita autem quantitas, inquit, intelligitur pro ſingulis cauſis vſque ad centum aureos. ſed centum aurei ſunt bis mille & quingenti denarii vel 10000 ſeſtertii, quemadmodum in aureo Romano ſtatim oſtendemus. Quare ſingula ſeſtertia, valent mille nummûm ſeſtertiûm. quod hîc demonſtrare conſtitueram.

E Romano numiſmate aureum adhuc ſupereſt. Nummus Aureus poſt 62 annum percuſſus eſt quam argenteus, anno vrbis 546.

Aureus Romanus fuit 25 denariûm.

Huius veritas mihi non diu quærenda fuit, Vlpiani illam legem cum ſuperiorum Principum edictis comparanti: liquidò enim inde conſtat 100 aureos 10000 nummûm æquari; itaque 100 ſeſtertios, hoc eſt 25 denarios cum ſingulis aureis paria facere. Verùm & aliunde quoque huius ſententiæ ſtabiliendæ argumenta conquiram. In largitione Othonis paratum eſt nobis exemplum. Nam quod Suetonius in Othône cap. 4. dixit, Otho-

Othonem aureos excubanti cohorti viritim diuiſiſſe, & Plutarchus χρυσοῦν ἑκάστῳ διανέμων, illud Tacitus libro 17 annalium per ſeſtertios hoc modo expreſſit, vt quotiens Galba apud Othonem epularetur, cohorti excubias agenti viritim centenos nummos diuideret. quamobrem aureus vnus nummos ſeſtertios 100 valuit. Ecce & aliud ex eodem: Suetonius Domitiano, Addidit, inquit, & quartum ſtipendium militi; aureis ternis: id eſt, aureis illis ternis, quos ante ſub Imperatoribus capiebant menſtruum ſtipendium, Domitianus quartum adiecit. Zonaras eandem liberalitatem per drachmas extulit. Militibus (inquit) ſtipendium auxit, fortaſſe ob victoriam. cùm enim ſingulis ſeptuagenæ quinæ drachmæ ſoluerentur, centenas dari iuſſit. Ergo drachmæ, hoc eſt, vt paulò poſt patebit, denarii ſeptuaginta quinque faciunt aureos tres, & viginti quinque ſingulos. Romani autem aurei pondus quale ab initio inſtitutum, & quemadmodum deinceps imminutum, ſolus penè veterum nobis definiuit Plinius, ſi rectè legatur, libri 33 capite 3. Aureus nummus poſt annum LXII percuſſus eſt quàm argenteus, ita vt ſcrupulum valeret ſeſtertiis vicenis, quod efficit in libras ratione ſeſtertiorum qui tunc erant, ſeſtertios DCCCC. Poſt hæc placuit XLM ſignari ex auri libris: paulatimque principes imminuere pondus, minutiſſimus verò ad XLVM. Non dubium eſt quin locus hic corruptiſſimè legatur, quemque alii aliter reſtituant. Ego verò cum hoc modo legendum ſatis euidentibus argumentis oſtendam. Aureus nummus poſt annum LXII percuſſus eſt quàm argenteus, ita vt ſcrupulum valeret ſeſtertiis vicenis,

vicenis, quod efficit in libras ratione ſeſtertiorum, qui tunc erant ſeſtertiûm VM. DCCLX. poſt hæc placuit XLII ſignari ex auri libris: paulatimque principes imminuere pondus, minutiſſimus verò ad XLV. Rationem noſtræ lectionis ſigillatim explicabo. Cùm enim ita ſignatè auri taxationem vicenûm ſeſtertiûm in ſingula ſcrupula proponat, ſcrupulum verò vnciæ pars ſit viceſima quarta, vel libræ 288, nihil cauſæ video, cur non audacter pro 900, reponam ſeſtertium VM. DCCLX. ſignificat enim auri æſtimationem Romæ illo ſeculo ad argentum fuiſſe ſeptendecuplam, quæ ſua ætate iam minor eſſet. ſiquidem quatuor ſeſtertii denarium, quatuor & octoginta denarii libram efficiant: diuiſis itaque 5760 ſeſtertiis per 336, quotus erit $17\frac{1}{7}$. valuitque tunc aureus vnus amplius denariis quatuor & triginta, qui poſtmodum denariis quinque & viginti commutatus eſt. Secundo pro XLM, reponendum cenſeo XLII, lapſus enim librarii facilis fuit, pro II ſcribentis M. Cur autem XLII legendum arbitrer, Plinius ipſe cauſam nobis dicet. Nam cùm è librá octoginta quatuor denarios ſignari iuſtum eſſet, vt ſupra docuimus, aureumque duorum denariorum pondere ſignatum ſatis conſtet: certè dubium nulli eſſe poteſt, quin XLII hoc loco ſit reponendum. Erroris huius ſimilitudo tertium quoq; traxit. Cùm enim è XLII feciſſent XLM, non potuit aliter fieri, quàm vt pro XLV reponerent XLVM. Neminé arbitror ita pertinacé, qui in hanc ſententiã non ſponte ſuâ concedat. adeò enim clara ſunt omnia, & veritati cõſentanea, vt dubitare & ambigere amplius non liceat. Quamobrem aurei Romani iuſtum

pondus

pondus facilè his veſtigiis eruemus. diuiſis enim integræ libræ granis 7680, per 42 aureorum numerum, dabitur ſingulorum legitimum pondus qu. ſi granorum 182. cùm primùm tot è libra ſignati ſint. ſed quemadmodum argenti iuſtum pondus paulatim acciſum; ita quoque auri legitimo pondere per fraudem imminuto, tandem ſenatuſconſulto ita conſtitutum, vt quinque & quadraginta è ſingulis libris ſignarentur. itaque tum pondus aurei iuſtum fuit granorum 170. Huius ſubobſcura quædam veſtigia in nummis antiquis ſuperſunt. Nam cùm vix reperias nummum aureum aliquem nullo alieno metallo adulteratum, vnde auaritia ſignantium non 2 aut etiam 3 grana ſucciderit: præterea tam diuturni temporis vſus totidem aut plura etiam detriuerit: inuenias tamen nihilominus nummos legitimos ab Auguſto ſignatos, qui 163 granorum pondus impleant: à Tiberio 161. His ſi ſex illa grana, quæ partim auaritia, partim vſu deceſſere, adiicias, vides vt proximè dictum illud pondus expleri. Sed aureorum aliquot pondera, & quo autore ſignati ſint, hîc deinceps ſubiicere conſtitui. Si illud priùs teſtatus fuero, omnes hos nummos quorum pondera abſque titulis propono, ex arculis & lectiſſima veterum nummorum gaza Nobiliſſimi viri Nicolai Rockoxii deprompros, qui pro ſuo erga rem literariam affectu, noſtrâ gratiâ ſingulorum pondera ita expendit.

	grana		grana
Auguſt.	163	Claudii	160
Tiberii	161	Neronis	158
Druſi Germanici	160	Domitiani	158

Ex

Ex his planum eſt Principum auaritia, vel temporis iniquitate paulatim nummariam rem acciſam. quamuis negare non auſim aureos eiuſdem principis non ſemper eodem pondere ſignatos. Vidi aureum Auguſti vix mille paſſibus à Lugduno Batauorũ è terrá erutum, anno 1599, loco Roomburch nomen hodieque eſt, tanquam Romæopurgum dicas. fuit illic olim Romanorum armamentarium quoddam & ſimul Batauicæ iuuentutis ἀσκητήριον, credo ne omnino militaris diſciplinæ rudes ad Romana ſigna venirent. Cumque ſolum illud ſupra ſubiectos agros extaret, vt agri paſcui circumiacentes hác terrá meliores fierent, complanatus eſt, prout quiſque partem eius aliquam ſibi à fiſco redemerat. inde nummus hic, quem dico, erutus eſt, ita purus & aſper, tanquam recens ſignatus ex officina prodiiſſet: parte vná habebat Auguſti effigiem expreſſam, hác circum oram inſcriptione *ſar Auguſtus*, ita vt cætera marginem non cœpiſſe, facilè noſceres: quemadmodum in Hiſpaniæ regum nummis quibuſdam hodieque vſu venire videmus. Parte alterá Iouis effigiem in ſellá cum fulmine & ſcipione ſedentis; appoſito circum oram titulo *Iuppiter*. is, vt videbatur integerrimus, pendebat exactè tantum grana 153 vt vſu & malignitate ſignantium non parum ei detractum agnoſcas. Hoc ipſo pondere, aut non multò minore aliquot nummi anno 1607 etiam aliorum principum in Flandria inuenti ſunt, prope Aleſtum in pago Moſpelar, hic dum cultores agri altius moliuntur terram, olla ænea mille veteribus aureis nummis referta, inuenta eſt. ex eo numero iſti ſunt.

Mutidia

	grana		grana
Mutidiæ	153	*Fauſtinæ*	151
Sabinæ, quæ vxor Neronis	150	*Fauſtinæ*	152
Hadriani	151	*L. Veri*	150
L. Ælii	149	*Lucillæ*	152
Antonini Pii	150	*Commodi*	150
Marci Aurelii	150		

Omnes ita integri, vt è nummaria officina tum primùm produiſſe videri poſſint, quemadmodum & illa Auguſti: credo aurum ætate, etiam ſub terram abditum, ſe in nitorem dare: nam nec rubigo, nec ærugo, neque ſalis aut aceti ſuccus auri bonitatem conſumit, aut pondus imminuit. Quamuis verò horum pondus Principum edicto imminutum, res ipſa haud leuem ſuſpicionem nobis præbere poſſit, atque ex librâ iam octo & quadraginta ſignatos pondere granorum 160: hactenus tamen obſtat Plinius, qui iam ſuo tempore duntaxat quinque & quadraginta ex libris ſingulis ſignari teſtatum reliquerit. Cùm interim illius ætatis nummi, vt ille Auguſti Neronis, Sabinæ longe infra legitimum pondus ſubſiſtant.

Exinde verò iniquiore multò pondere percuſſos conſtat. Ab Heliogabalo extant granorum 132; ab Alexandro Seuero 130, vt quaſi quinque & quinquaginta in libras ſingulas conſtitui poſſint granorũ 140. A Seuero quoque aureorum ſemiſſes & trientes primùm ſignatos Ælius Lampridius ſcriptum reliquit, locum integrum, quia huic loco oportunus, totum adſcribam. Vectigalia (inquit) publica in id contraxit, vt qui decem aureos ſub Heliogabalo præſtiterant, tertiam partem aurei

præſtarent, hoc eſt ȝriceſimam partem. Tuncque primum ſemiſſes aureorum formati ſunt: tunc etiam, quum ad tertiam partem aurei vectigal decidiſſet; tremeſſes, dicente Alexandro, etiam quartarios futuros, quod minus non poſſet. Hactenus Lampridius. Conſtat itaq. aureum integrum, cuius partes erant, ſemiſſis, & tremiſſis ſeu triens, ratione partium minorum Solidum eſſe dictum. Rectè Iſidorus libri 16 capite 24 Solidus apud Latinos alio nomine ſextula dicitur, quòd de iis ſex vncia compleatur, Hunc, vt diximus, vulgus aureum ſolidum vocat: cuius tertiam partem ideò dixerunt tremiſſem. Sex inquam aurei poſtmodum in vncia, & ſeptuageni bini in libra. quorum mentio crebra in libris Iuris. vt Codicis libro 10, titulo 70, in reſcripto Valentiniani & Valentis Imperatorum. Quotieſcunque certa ſumma ſolidorum pro tituli qualitate debetur, aut auri maſſa tranſmittitur, in ſeptuaginta duos ſolidos libra feratur accepta. datum VI. id. Ianuar. Romæ Lupicino & Iouino conſulibus. qui fuit annus partæ ſalutis 370. Quamobrem iam tum, & multò ante aurei ſolidi 72 libram implebant. fueritque ſingulorum pondus granorum 106. niſi ſignantium auaritia aliquot grana rurſum ſuccidiſſet. Huius generis nummorum aliquot pondus hîc ſubiiciam.

	grana		grana
Gallieni	99	Valentis	90
Maximiniani	104	Gratiani	90
Conſtantii patris	104	Valent. Iunioris	90
Magnentii	92	Theod,	90
Conſtantii Iunioris	92	Arcadii & Honorii	90
Valentiniani	90	Iuſtiniani	90

Vix

Vix duo ex omni numero ad præſcriptum pondus factos vides. omnes quotquot vnquam videri mihi datum eſt eôdem collineant. Ecce tibi duos tresve cum inſcriptione ſua

parte vnâ	parte alterâ	grana
D. N. Valentinianus P. aug.	Reipublicæ datus reſtitutor *dextrâ ſcipionē ſiniſtrâ victoriolam geſtans.*	91
D. N. Honorius P. P. aug.	Victoria auggg. N D. CON. OB.	53
D.N. Anaſtaſius P. P. aug.	Victoria augg. *infra pedes* CON OB	91

Ceterum poſteriores nummi auri bonitate prioris ſeculi nūmis non nihil cedunt: vetuſtiſſimi enim auro puriſſimo conſtant. Certè Auguſtæus ille nullo nummo ne Edoardæo quidem (nummus is aureus eſt ab Edoardo Angliæ rege olim ſignatus) qui reliquis hodie purior cenſetur, bonitate erat ſecundus, vt ferè aurum obryzum diceres. Quod vt planius intelligatur, ratio indicaturæ auri paulò altiùs erit mihi repetenda. Omni auro ineſt argentum vario pondere, alibi dena, alibi nona, alibi octaua parte. In vno tantum Galliæ metallo, quod vocant Albicratenſe, eſt ſexta triceſima portio: ideò cæteris præeſt; inquit Plinius de auro nondum aurificum caminis perpurgato: nam quo ſæpiùs arſit, proficit ad bonitatem. Itaque aurifices noſtri quatuor & viginti bonitatis, ſeu puritatis auri gradus conſtituunt, quas carattas vel ceratia ipſi vocitant; quorum quartus & viceſimus ſit ſummus bonitatis gradus, quod & obryzum dicunt, nullum tamen aurum ad hunc puritatis gradum pertingere. id ſi de monetario ſo-

lùm intelligas, verum fuerit: inuenta enim eſt ars aurum purum putum præſtandi, aquæ chimicis operibus medicatæ beneficio. hanc aquam regiã, alii fortem vocant, quòd omnia metalla, argentũ, æs, ferrũ, ſolo auro excepto, in liquorem reſoluat. ſcorias verò auri omnes ſolus ignis nunquam expurgabit: Itaque aurum etiam excoctiſſimum aiunt expurgari duntaxat ad $23\frac{3}{4}$ ceratium, ſiue puritatis gradum, hoc eſt, vt aliis verbis idem planiùs dicam, in auri maſsâ quâcunque vt minimum nonageſimam ſextam partem eſſe alieni metalli: In argento autem (vt hoc quoque addam) quadrageſimam octauam. Itaque cùm dicunt aurum eſſe 18 carattorum, quartam alieni metalli partem admixtam eſſe ſignificant. atq. ita in cæteris. Exempla aliquot, prout nummi aurei Belgii αὐτονόμων Ordinum conſtitutione ſuperiore anno ſalutis 1611 taxati ſunt, proponam.

	caratti	grana
Aurum roſati nobilis Edoardici	$23\frac{3}{4}$, nummus ipſe pẽdet	160
Ducati Hollandici, & Hungarici	$23\frac{3}{5}$,	73
Coronati Gallici	$21\frac{1}{2}$.	71
Piſtolletti Hiſpanici	$21\frac{17}{19}$	71
Aurei Rhenani	$18\frac{3}{4}$.	68

Quamobrem vt iam Edoardæi auri indicaturam cum alterius nummi auro inſtituas, ſumendi tantùm erunt tibi ſingulorum caratti, iidemque inter ſe comparandi. vt ſi Edoardæum aurum, ad aurum coronati Gallici ratio quæratur, bonitas illius eſt $23\frac{3}{4}$ ca-

$23\frac{3}{4}$ carattorũ, huius autem $22\frac{1}{2}$, aio igitur illius auri maſſam aliquam ad huius auri maſſam paris ponderis, eam habere rationem quam $23\frac{3}{4}$ ad $22\frac{1}{2}$, hoc eſt in minimis terminis, quemadmodum 19 ad 18, ita ſe habere aurum Edoardæum ad Gallicum. Sed ponderis ratio hîc planè eſt inuerſa: Nam quia ratio melioris auri ad vilius eſt, quæ 19 ad 18, contrà ratio ponderis erit vt 18 ad 19. vt ſi Edoardæum ſit vnciarum 18, Gallicum, vt illi pretio par ſit ſumendum erit vnciarum 19. iſta enim reciprocatio hic locum habet. Vnde facilè per proportionẽ concludere licebit. vncia auri Edoardæi, ſiue Romani quot Gallici auri granis æquiparanda ſit. hoc modo, vt 18 ad 19; ita vncia, hoc eſt 640 grana ad quem? concludes $675\frac{5}{9}$. id eſt 676 grana ferè. Et cùm aureus Gallicus habeat pondus 71 granorum, aurei $9\frac{17}{37}$. id eſt vt proximè $9\frac{1}{2}$ aurei Gallici æquabũtur vnciæ auri Edoardici, qui ſunt roſati nobiles quatuor. & ſinguli Edoardæi æquantur $2\frac{3}{8}$ Gallicis. Quare aureus Romanus põdere 170 granorũ accuratiore æſtimatione par erit aureis Gallicis $2\frac{1}{2}$ Et propterea 10 denarii vnicoronato æquales erunt. Eodem modo in aliis quoq. experieris. Vt ſi libeat ſcire quot Rhenani vnciã auri Edoardici vel Romani valeant. aurum Edoardæũ eſt $23\frac{3}{4}$ carattorum, Rhenanum $18\frac{3}{4}$ carattorum, itaq. illius ad hoc eodem pondere ratio erit vt $23\frac{3}{4}$ ad $18\frac{3}{4}$ ſiue in minimis terminis, vt 19 ad 15. At contra pondus Edoardæi 15 granorum (dicis gratia) æquabitur pretio auri Rhenani pondere granorum 19. vnde proportio. vt 15 ad 19, ita 640 grana ad 810 grana auri Rhenani: cumque aureus Rhenanus pondus habeat 68 granorum, conſtat

 $11\frac{31}{34}$ au-

$11\frac{31}{34}$ aureos Rhenanos, vnciæ auri Edoardæi ſeu Romani pretio æquari, & ſingulos Edoardæos pretio æquari $2\frac{133}{136}$ Rhenanis. atq.ita de cæteris; & denarii $8\frac{32}{81}$ hoc eſt vt proximè $8\frac{2}{5}$ vno Rhenano continebuntur. Auri verò ad argentum valorem etiam aliquando auctũ imminutúmve, pro vtriusque metalli abundantia & penuria, quotidiana nos experientia docet. Itaque Menãdro poëtæ auri valor fuit tantùm decuplus argenti, Herodoto τρισκαι-δεκαστάσιος tredecuplus; Romanis cùm primùm argentum ſignatum fuit ſeptendecuplus; Plinio lib. 19. c. 1. duodecuplus: Straboni rurſum decuplus, vt & Liuio anno vrbis 565. vbi de Ætolorum pace ita loquitur: Pro argento ſi aurum dare mallent, darent conuenit, dum pro argenteis decem aureus vnus valeret. At ſub Honorio & Arcadio vt 72 ad 5. Codicis lib. 10 titulo 75. Vt pro ſingulis argenti libris, quinos ſolidos inferat. Ab hinc annis centum vt 12 ad 1, nobis in Hollandia hoc ipſo labente anno 1612, vt 40 ad 3. atque ita aliàs, alià. Similis quoque ratio in cæteris metallis obtinet, quorum pretia pro penurià & copia intendi & remitti ſolent. Honorio & Arcadio impp. titul. 29 codicis lib. 10 ſolidus vnus viginti libris æris rependitur. itaque ratio auri ad æs vt 1440 ad 1. argenti autem ad æs vt 200 ad 1. Quæ nunc multò minor eſt. æris enim pretiũ ſuperioribus annis multum excreuit. Interim illud notandum, in hàc comparatione puritatis gradus obſeruandos, vt aurum puriſſimũ cum optimo defecatiſſimoque argento contendas: aliàs enim hæc ratio te multum fallet. Et hactenus quidem monetæ Romanæ cum æſtimatio, tum pondus re ipſa, & ſcribentium autoritate demon-

ſtrata

ſtrata ſunto. Externum numiſma deinceps ſuccedat: Et primò quidem Græcorum: quibus vſitata fuere,

Talentum, & mina pro aliquâ pecuniæ ſummâ, nonnunquam & pro pondere: ſtater, obolus, chalcus etiam pro numiſmate.

Talentum, τάλαντον, vox Græcis variâ notione vſurpata: propriè pro librâ zygoſtaticâ & bilance. Inde per tropum à continente ad rem contentam tranſiit, & ponderis appenſi ſignificationem induit: peculiariter verò definitè aliquot librarum pondo, in quâ ſignificatione, tanquam propriâ, tandem hæſit. Hoc modo Plinius libri 33 capite 3 Varronis autoritatem appellat: Talentum autem, inquit, Ægyptium pondo octoginta patere Varro tradit. Ita & Liuius libro 38 de fœdere Antiochi: Argenti probi Attica talenta duodecim millia dato intra duodecim annos, penſionibus æquis. talentum ne minus pondo octoginta Romanis ponderibus pendat. Vitruuius etiam aliud 120 librarum conſtituit libri 10 capite 21, Agetoris Byzantii teſtudinem deſcribens. Gubernabant eam homines centum, habentem pondus talentûm quatuor millium, quod fit 480000 pondo. quare diuiſis 480000 per 4000 talenta, ſingulis cedet pondus 120 librarum. Hero Antiochicum quoddam talentū ξυλικὸν appellatum ſcribit continere minas Atticas 360, libras autem (Romanas intellige) 375. Talentum quo Moſes argenti, æris, aurique pondera in tabernaculi fabricâ expendit, fuit minarum Atticarum 120. quem calculum accuratè ſatis expreſſit Exodi capite 38, commate 25 & 26. Verba ipſa libet adſcribere: Item argentum numeratorum è cœtu

centum talenta, cum mille ſeptingentis ſeptuaginta quinque ſiclis, prout eſt ſiclus ſacer. ſemiſſis in ſingula capita, dimidium, inquam, ſicli prout eſt ſiclus ſacer, in quemque tranſeuntem ad numeratos à nato viginti annos & deinceps, in ſexcentos ter mille quingentos quinquaginta. Hic itaque ſi de 603550 deducas duplũ 1775, hoc eſt 3550 dimidios ſiclos, reliqui 600000 dimidii ſicli facient talenta centum, & 6000 dimidii ſicli ſingula: atqui ſiclum tetradrachmo Attico æquari Ioſephus lib. 3 Antiquitatum Iudaicarum capite 9 docet: quare dimidius ſiclus drachmis duabus; & 6000 dimidii ſicli drachmis 12000: itaque 120 minæ Atticæ vni talento Moſaïco æquabuntur; quia 100 drachmæ, minam faciunt, vt infrà dicetur. eodemque pondere paulò poſt æs appendit. Ita Diodorus Siculus libro 9 libras Romanas 125, talentum vocat. Idemque Epiphanius tradidit. Verùm iſta nobis commodiùs dicentur in mina, ne hîc cogamur multa anteuertere. Cæterùm ab hâc ponderis ſignificatione Talenti appellatio ad numiſma tranſiit: nam cùm è certis argenti libris certa pecuniæ ſumma ſignaretur, aliquot huiuſmodi librarum congeriem Talentum dixerunt, etiamſi in auro numeraretur, propter tot librarum argenti ἰσοϛαθμίαν.

Talentum omne, ſiue pro pondere quolibet, ſiue pro pecuniæ ſummâ tantùm ponatur, habet ſui generis minas 60, ſtateras 1500, drachmas 6000, obolos 48000.

Id ſignatè Hero: Πᾶν τάλαντον ἰδίας ἔχει μνᾶς ἑξήκοντα· ἡ δὲ μνᾶ ϛατῆρας κε΄· ὁ δὲ ϛατὴρ δραχμὰς δ΄. ἡ δὲ δραχμὴ ὀβολοὺς ϛ΄: Omne talentum habet proprias minas 60: mi-

60: mina ſtateras 25: ſtater drachmas 4: drachma obolos 6. Idem è Pollucis capite 6 libri 9 colligere eſt. Et Suidas quoq. locum Diodori (cui ob pertinax ſtudium, & indefeſſum laborem cognomentú inditum χαλκέντερος) è libro de ponderibus eodem ſenſu citat. Quamobrem, inquam, mina ſui talenti eſt pars ſexageſima. Sed quemadmodum talentorum quantitas diuerſa, ita & minarum valor multum diſpar: eandemq. inter ſe analogiam ſequuntur ſtateres, drachmæ, oboli, pro ratione talentorum; quorum valorem vndique conquirere operæ pretium exiſtimaui. Locus ſuper hac re apud Pollucem illuſtris extat. Talentum, inquit, Atticum valebat ſex mille drachmas Atticas: Babylonium ſeptem mille: Æginæum decem mille: Syrum autem mille quingentas, ad Atticæ drachmæ calculum: quemadmodum & Atticum talentum minas Atticas valet 60: Babylonium 70: Æginæum 100. Herodotus in Thalia Babylonium talentum ſeptuaginta Euboïcis minis ait æquari: vnde efficitur Euboïcum talentum cum Attico paria facere. Neque me mouet Ælianus libri 1 capite 22 vbi ait: Δύναται δὲ τὸ τάλαντον τὸ Βαβυλώνιον δύο καὶ ἑβδομήκοντα μνᾶς Ἀττικάς. Valet autem talentum Babylonium ſeptuaginta duas minas Atticas. Mihi locus ille ſuſpectus planè, & illa δύο aliunde iterata ex ſuperiore verſu, vbi φιάλαι δύο ſcriptum, omnino perſuaſum habeo, & attento lectori ita viſum iri nullus dubito. alioquin malim multò Herodoti diſertis verbis fidem adhibere, qui has regiones ipſemet obiuit ac luſtrauit, quàm alieni operis deſcriptori Æliano. Et ſi quo minus Herodoti verba cum ſuo epilogiſmo congruant, ego non

tam diſcrepantiam rei, quàm humanum errorem in cauſa ponam. Porrò autem è reliquis Atticum talentum, 80 minarum, Ptolemaicum, & Antiochicum, ſi ad rerũ pondera referantur, paria fuiſſe, Hero mihi autor eſt; atqui verò cùm ad pecuniæ ſummam, multum differunt. Eſt enim Ptolemaïci quadruplum, Antiochici autem ſeſquiquartum, Tyrio æquale. verba hæc ſunt: Τὸ δὲ Ἀττικὸν τάλαντον ἰσοστάσιον μὲν τῷ Πτολεμαϊκῷ καὶ Ἀντιοχικῷ, καὶ ἰσάριθμον ἐν πᾶσι· δυνάμει δὲ τοῦ μὲν Πτολεμαϊκοῦ κατὰ τὸ νόμισμα τετραπλάσιον, ἐπίτριτον δὲ τοῦ Ἀντιοχικοῦ, τῷ δὲ Τυρίῳ ἴσον. Intelligi autem hoc loco talentum Atticum 80 minarum ſeu maius, paulò poſt ipſe indicat, cùm inquit: Τὴν Αἰγινείαν καὶ τὴν Ῥοδίαν μνᾶν τῆς Πτολεμαϊκῆς εἶναι πενταπλάσιον, ἑξαπλασίαν δὲ τὴν νησιωτικὴν οὕτω προσαγορευομένην: Æginæam, & Rhodiam minam Ptolemaïcæ quintuplam, inſulanam verò, quæ ita vocitatur, eſſe eius ſextuplam. atqui Æginæum talentum habebat Atticas minas 100: quare Ptolemaicum habuit 20; & Atticum, cuius ſupra mentionem fecit, 80: Vnde hoc amplius diſcis, Rhodium Talentum Æginæo æquari: τὸ νησιωτικὸν 120 minis Attici rependi. Apud Athenienſes autem talentum duplex, maius & minus, in vſu fuiſſe, Comicorum teſtimoniis manifeſtum eſt. Plautus Moſtellaria: Si hercle nunc ferat ſex talenta magna argenti pro iſtis præſentaria, Nunquam accipiam. Et rurſum alibi: Aliâs pro illâ me poſcit triginta minas, aliâs talentum magnum. Huius tamen differens æſtimatio non perinde omnibus in promptu eſt: aliis aliâ taxatione eam definientibus. Minus talentum 60 minarum fuiſſe, nulli eſt dubium: maius verò alii centum, alii octoginta Atticis mi-

noris talenti minis circumſcribunt. Ego ſanè poſteriori non inuitus ſubſcribā: & cauſam huius ſententiæ hanc habeo, quòd Liuius Decadis quartæ libro octauo in fœdere Antiochi ita loquatur: Attica talenta duodecim millia dato intra duodecim annos, penſionibus æquis. talentum ne minus pondo octoginta Romanis ponderibus pendat. Quare Atticum talentum minarūm fuit octoginta: minā enim & libram Romanam vt proximè æquales, infrà probabitur. Atqui talentum Atticum 60 minarum quoque fuiſſe, veteres, & noui omnes pariter inculcant. Ideoque illud 80 minarum, reſpectu huius maius dictum, nemini dubium eſſe poteſt. & huic Ptolemaicum ab Herone æquiparatur. Atque ita demum verum eſt quod Plinius inquit: Talentum Ægyptium pondo octoginta patere, Varro tradit. Quamobrem talenti magni æſtimatio ita nobis firmiſſimis argumentis definita eſto. Eſt verò & aliud generis talentum, quod non nudè talentum, ſed cum adiectione talentum auri vocatur. Id enim Pollux libri quarti capite vicelimo quarto monuit: Aureus autem ſtater pendet duas drachmas Atticas; talentum autem, tres aureos. At Euſtatius in Odyſſeæ librum Θ: φασὶ δ' οἱ παλαιοὶ, ὅτι διχῶς τὸ τάλαντον. ζυγός τε γὰρ, ὃν στατῆρα καλοῦμεν, καὶ σταθμὸς χρυσοῦ σύμμετρος. Pollux magis diſtinctè libri 9 capite 6. Valebat autem auri talentum tres aureos Atticos: argenti verò ſexaginta minas Atticas. Verba ipſa accuratè nobis notanda ſunt: nam hîc auri talentum & talentum argenti valore longiſſimè inter ſe diſparantur. atque ita Homeri locus ille Iliados Ψ de præmiis certaminum in Patrocli funeratione nobis intelligendus: vbi

vbi poëta ſecundo loco ſtatuit equam ſexennem mulo fœtam, tertio lebetem, quarto denique δύο χρυσοῖο τάλαντα. Ergo duo auri talenta eſſent Polluci tres aurei Attici: Euſtatio tantùm quatuor; cui Hero meus adſtipulatur. inquit enim: τὸ δὲ παρ' Ὁμήρῳ τάλαντον ἴσον ἐδύνατο τῷ μετὰ ταῦτα Δαρεικῷ: Talentum Homericcum tantidem eſt, quanti aureus Daricus, qui poſt eius ætatem demum ſignatus eſt. ſed Daricum Ioſephus libro 3 Antiquitatum capite 9 auri ſiclo, hoc eſt, duobus Atticis aureis taxauit. quamobrem auri Talentum Euſtatio & Heroni aureis Atticis duobus, Polluci autem tribus rependitur. Verùm argenti talentum ab eo diuerſum fuiſſe, ne Latinis quidem Comicis fuit ignotum. Plautus Truculento: Hem tibi talentum argenti; Philippicum eſt, tene tibi. Hic talentum quidem numerat in aureis Philippeis, non tamen auri talentum, ſed talentum argenti, talentum minus, quæ erant ſexaginta Atticæ minæ. Quamobrem iſta omnis eſt talentorum diuerſitas: quorum quidem valorem certò & conſtanter definitum affirmare poſſimus. Vt autem res ipſa per ſe clarior ſit, breuiculâ ſynopſi omnem ſummam, in tabellâ proponam.

Talentum pro pondere tantum

Ægyptium	*eſt minarum Atticarum*	80
Antiochicum		80
Cleopatræ Ptolemaicum		$86\frac{2}{3}$
Alexandriæ ξυλικὸν		96
Moſaicum		120
Inſulanum		120
Antiochiæ ξυλικὸν		360

Ta-

Talentum pro pecuniæ ſumma.

Talentum auri		$\frac{1}{2}$ vel $\frac{2}{3}$.
Syrum		15
Ptolemaicum		20
Antiochicum		60
Eubœum	*eſt minarum Atticarum*	60
Atticum minus		60
Babylonium		70
Atticum maius		80
Tyrium		80
Æginæum		100
Rhodium		100

Hæc de talentorum inter ſe comparatione, & ad partes ſuas ratione dixiſſe ſufficiat. ſequitur mina eius partium maxima.

Mina habet ſtateras ſui generis quinque & viginti, drachmas centum, obolos ſexcentos.

Mina, Græcis Μνᾶ: eius originationem quidã ex Hebræo מָנָה numerare, deduxerunt. vox ipſa Ezechieli capite 45 cõmate 12 vſurpata. Minam quidã initio non vbique gentium centenariã fuiſſe, haud dubiis autoribus probare poſſumus. Athenis ante Solonis σεισαχθίαν mina fuit drachmarum trium & ſeptuaginta, quemadmodum Plutarchus in eius vita tradidit: Ἑκατὸν γὰρ ἐποίησε δραχμῶν τὴν μνᾶν, πρότερον ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν οὖσαν· ὥστ' ἀριθμῷ μὲν ἴσον, δυνάμει δ' ἔλαττον ἀποδιδόντων, ὠφελεῖσθαι τοὺς ἐκτίνοντας μεγάλα, μηδὲν δὲ βλάπτεσθαι τοὺς κομιζομένους: Minam enim conſtituit drachmarum centum, quæ priùs erat tantum trium & ſeptuaginta. Vt cùm totidem numero drachmas darent, valore & pondere illis mino-

minores, debitores quidem emolumentum haud leue perciperent, ſed abſque creditorum damno. Signabantur enim 27 amplius è ſingulis argenti libris, quas tamen creditores cogebantur pro graui drachma ex lege Solonis accipere. Centenaria autem vbique gentium exinde recepta eſt. Ita Attica, Æginæa, Babylonia, Antiochena, Ægyptia ſui generis centenariæ ſunt. Pollux loco citato. Et Hero, Πᾶν τάλαντον ἰδίας ἔχει μνᾶς ξʹ, ἡ δὲ μνᾶ στατῆρας κεʹ, ὁ δὲ στατὴρ δραχμὰς δʹ. Omne talentum habet ſuas minas ſexaginta, mina ſtateras quinque & viginti, ſtater drachmas quatuor. Denique Plinius libri 21 capite 34. Mna, quam noſtri Minam vocant, pendet drachmas Atticas centum, aliique præterea complures. Idem quoque variorum ſcriptorum comparatione inter ſe colliges. Exemplum vnicum è Plutarcho Liuioque huc aduocabo. Liuius libro 22, de bello Punico, In permutandis captiuis conuenerat inter duces Romanum Pœnumque, vt quæ pars plus reciperet, quàm daret, argenti pondo bina & ſelibras in militem præſtaret: de eodem Plutarchus in Fabio dixit, vt pro quolibet drachmas ducentas quinquaginta ſolueret. Quare drachmas centum pro librâ argenti poſuit Plutarchus: idque potius ex conſuetudine loquendi vſu vulgò receptâ, quàm quòd ita ſe penitus haberet, ſi ponderum momina penſiculatiùs examinares. Omninò enim verum non eſt, libram Romanam centum Atticis drachmis æquatam. Sed cùm Romani denarii pondus initio quidem ita eſſet legibus definitum, vt ſeptem ex vnciâ ſignarentur, quemadmodum Scribonio Largo, Plinio, Celſoque autoribus euicimus: rariſſimos tamen inuenias,

(etiam

(etiam longè ante quàm Reſpublica in vnius poteſtatem conceſſiſſet) ita ſignatos, qui vel 80 granorum pondus trahant, quod ſupra denariis aliquot in rem præſentem abductis demonſtratum fuit. Hoc tamen pondere plerosque fuiſſe vix dubitamus, vt octo denarii tales vnciam impleant: drachmam autem Atticam octauam vnciæ partem fuiſſe notius eſt, quàm vt probatione indigeat; vel medicis autoribus, qui id diſertè ſatis teſtantur, octo drachmas Atticas vnciam facere: Ferè enim Attica obſeruatione medici vtuntur, inquit Plinius. Ideóque apud Galenum legas non ſemel: Ἡ οὐγγία ἔχει δραχμὰς η΄. Vnde Iſidorus, drachma octaua pars vnciæ eſt. Sed vnciæ duodecim libram faciunt: ideoque ſex & nonaginta drachmas libræ Romanæ æquari clarum eſt. Mina autem Attica drachmas habet centum: quare dimidia vncia in mina Attica neceſſariò redundabit. Quamobrem in elegantiſſimo illo Cleopatræ fragmento veriſſimè legitur: Ἡ Ἀττικὴ μνᾶ ἔχει οὐγγίας ιβ∟΄, δραχμὰς ρ΄. & paulo poſt: Ἡ λίτρα ἔχει οὐγγίας ιβ, δραχμὰς ϛϛ΄. Attica mina habet vncias $12\frac{1}{2}$, drachmas 100. libra habet vncias 12, drachmas 96. Vt ratio Attica mina ad libram Romanam ſit quemadmodum 25 ad 24, vt minæ 24 libris 25 æquales ſint. Et tamen vulgò ita creditum eſt, minam Atticam Romanæ libræ æquari: quod vt minus videatur effecerunt ii, quorum diligentia ſæpè circa minutiſſima ponderum momina occupari ſolet. Sic enim planè legas apud Galenum de ponderibus & menſuris, è fragmento neſcio quo: ἡ Μνᾶ ἡ Ἀττικὴ ἔχει οὐγγίας ιβ΄: Mina Attica habet vncias 12, quod profectò eſſe verũ numquam probabunt.

bunt. Ab eodem fonte illud quoque fluxit, quod in eodem libello legatur de Attica mina maioris talenti: Ἡ μνᾶ ἡ Ἀττικὴ καὶ ἡ Αἰγυπτία ἔχει οὐγγίας ιϛʹ nam non 16, ſed $16\frac{2}{3}$ ex accuratiore calculo elicies. Veruntamen cùm ſcriptores Latini pariter & Græci drachma & denario promiſcuè vtantur, & alterum pro altero reponant, idque diſertis verbis libri 21 capite vltimo Plinius expreſſerit (drachma Attica, inquit, denarii argentei habet pondus) cumque nummi ipſi inter ſe pariarent, non fuerit tantoperè admirandum, vulgò creditum libram & minam quoque inter ſe paria facere. contra autem rem aliter ſe habere nominatim etiam monet Hero: Ἡ μὲν Ἀττικὴ μνᾶ στατήρων ἐστὶ κέ, ἡ δὲ Ἰταλικὴ λίτρα στατήρων κδʹ. Mina Attica habet ſtateras 25, libra autem Italica ſtateras 24. Atque hinc demum explicatu facile eſt, quid ſibi velit Epiphanius eumque ſecuti Suidas & Heſychius: Τὸ τάλαντον κατά τινας ρκέ λιτρῶν ὑπάρχει: Talentum ſecundum aliquos eſt librarum 125. Ita inquam, librarum Romanarum 125, vel minarum Atticarum 120: quod facile ex proportione ſupra poſitâ concludes. Quomodo intelligendus ille apud Diodorum Siculum libro nono, de Menenio, locus: Non tamen, inquit, capitalis mulcta fuit, ſed pecuniaria: &, ſi ad noſtri ſeculi vitam & fortunas conferatur, ridicula; ſed illius temporis hominibus, ſuis manibus neceſſarium duntaxat victum quærentibus, præſertim huic cui paupertas pro patrimonio relicta fuerat, grauis; duo aſſium millia. Erat autem as æreum numiſma, librali pondere: ita vt tota multa ſedecim talenta æris conficeret. Græca verba ita habent: Δισχιλίων ἀριθμὸς ἀσσαρίων. ἦν δὲ ἀσσάριον

χάλ-

χάλκιον νόμισμα βάρος λιτραῖον. ὥστε τὸ σύμπαν ὄφλημα, ταλάντων ἑκκαίδεκα εἰς ὁλκὴν χάλκου γινέσθαι Hoc Liuius libro ſecundo: Duo millia æris damnato indixerunt. Age igitur, ſi 2000 æris per 16 talenta diuidamus, reperiemus ſingulis cedere libras Romanas 125: vnde, non aliter ac ſupra, expeditè concludes talentum 120 minarum Atticarum. tot enim minæ Romanis 125 libris æquantur. Itaque non omnino præter ſcopum Priſcianum hîc labi in procliui fuerit oſtendere, modò benignè interpreteris, cùm inquit, Talentum Athenienſe paruum minæ ſexaginta; Magnum minæ octoginta tres, & vnciæ quatuor. Vbi ita ſcribendum fuiſſet, Magnum minæ octoginta, id eſt, libræ Romanæ octoginta tres & vnciæ quatuor. Id enim proportio ipſa coarguit. Vt 24, ad 25; ita 80 ad $83\frac{1}{3}$. Sed talentorum inæqualitatem minarum analogia quoque ſequitur. Atque ideò, ſi ad Atticam minam aliarum valorem reuoces, jam 25, $116\frac{2}{3}$, $133\frac{1}{3}$, $166\frac{2}{3}$. Atticæ drachmæ implebunt minam Syrā, Babyloniam, Ægyptiam, Æginæam. Minarum porrò apud medicos vſus varius. Dioſcoridi mina Alexandrina eſt vnciarum 20, ſeu drachmarum 160, quam Hero mechanicus non abſolutè Alexandrinam, ſed cum adiectione ξυλικὴν vocat. Singulæ autem minæ quot Atticis drachmis pondere æquiparentur, hîc ordine ſubiiciam.

Mina

Mina pro pondere tantum.

Ægyptiaca	*habet Atticas drachmas*	$133\frac{1}{3}$
Antiochica		$133\frac{1}{3}$
Cleopatræ Ptolemaica		144
Alexandrina Dioſcoridis, vel Heronis Alexandrina ξυλικὴ		160

Mina pro pecuniæ ſumma.

Syra	*eſt drachmarum Atticarum*	25
Ptolemaica		$33\frac{1}{3}$
Antiochica		60
Eubœa		60
Attica minor		60
Babylonia		$116\frac{2}{3}$
Attica maior		$133\frac{1}{3}$
Tyria		$133\frac{1}{3}$
Æginæa		$166\frac{2}{3}$
Rhodia		$166\frac{2}{3}$

Sed vt à librâ Romanâ minarum in vncias partitio traducta eſt: ita libræ in drachmas diuiſio ab iiſdem in medicum vſum eſt introducta: vt vnciam quidem à Latinis, reliquas minores partes ab Atticâ conſuetudine mutuarentur. Huius igitur partes, & partium particulæ quemadmodum notentur, & quid valeant, hîc annotare opportunum videtur. Libra, vt integrum omne, habet vncias duodecim, ſemuncias quatuor & viginti: deinde drachmas ſex & nonaginta: ſcrupula, vel ſcrupulos, quæ *γράμματα* Græci vocant 288: obolos 576. Vt drachma pars vnciæ ſit octaua; ſcrupulum drach-

drachmæ tertia: obolus ſcrupuli pars dimidia, & drachmæ ſexta. quorum characteres & pondera, quemadmodum à medicis hodie vſurpantur, in minimis granorum mominibus huiuſmodi ſunt.

Characteres		pondera
℈ſ.	*Obolus*	gr.x.
℈ I.	*Scrupulus*	gr.xx.
ʒI.	*Drachma*	gr.LX.
℥ſ.	*Semuncia*	ʒ.IIII.
℥I.	*Vncia*	ʒ.VIII.
℥Iſ.	*Seſcuncia*	℥.XII.
	Quartarius vel quadrans	℥.III.
℔ſ.	*Selibra*	℥.VI.
℔I.	*Libra*	℥.XII
℔I ſ.	*Seſquilibra*	℥.XVIII.

Formulæ characterum, & ponderum ratio apud medicos vſu recepta talis eſt: quæ tamen à legitti- mo pondere multum degenerauit; ſiquidem iſta ad Attici ponderis rationem exigenda ſint. Et minus vero dixit Fernelius Methodi lib.4 c. 6. nummarium pondus (quod tanquam legittimũipſe quoq. vſurpauit) ſuperare medicum vulgare quinta parte, vnde drachmam conſtituit granorum monetalium 72, tùm eam 80 granis ἀντιονκιῶ ex vnciæ granis 640 per 8 diuiſis promptum ſit colligere. Verùm enimuerò neque illud omninò nobis erit negligendum, in granorum momentis. aliam eſſe rationem apud Hiſpanos in vſu, ex conſtitutione Ferdinandi & Eliſabethæ Regum anni 1488 ſanciuerunt enim vt grana ex aurichalco vel ære fierent, atque libra integra in grana 6912 tribuerentur,

tur, cuius pars duodecima 576 ſingulis vnciis cedat. De hac partitione verè dictum à Fernelio 72 granis libram impleri. quod ipſum notauiſſe non abs re fuiſſe crediderim. Quamobrem iſta de Talento, minâ, librâ & partium ponderibus dicta ſufficiant. Ad ſingulorum numiſmatum valorem deinceps me conferam.

A drachmâ didrachmum, tridrachmum, tetradrachmum, qui & à pondere ſtater, pentadrachmum, nummi argentei in vſu fuere.

Drachma originationem Plutarchus in Lyſandro explicauit: Videtur, inquit, olim omninò ita obtinuiſſe, vt ὀβέλοις veruculis vterentur numiſmate ferreo, alibi etiam æreo, vnde & ὀβολοὺς vocitamus: δραχμὴν δὲ τοὺς ἓξ ὀβολοὺς καλεῖσθαι· τοσοῦτον γὰρ ἡ χεὶρ περιεδράττετο, drachmam autem (hoc eſt, pugillum, quantum quis cauâ manu prehendere poſſit) ſex obolos dictos, quia tot manus caperet. Idem & Pollux, & Euſtathius in Iliad. α docent.

Attica drachma pro Romano denario vulgò promiſcua ſignificatione vſurpatur.

Ita, inquam, omnes autores pecuniæ aliquam ſummam deſcripturi eâ notione alterum pro altero reputant. Quin & Galenus Pliniusque etiam pro eodem pondere vſurpant: cùm tamen, ſi ad accuratiorem veritatis trutinam iſta examines, magno diſcrimine inter ſe diſſideant. Eſt enim denarius antiquus vnciæ pars ſeptima, drachma verò octaua. Scriptores tamen veteres differentiam hanc nihil penſi habentes, vtroque promiſcuè vtuntur. Liuius libro 34 de captiuis Romanis ab Annibale venundatis, & in Græcia ſeruitutem ſeruientibus: Multitudinis (ait) eorum ar-

gumentum

gumentum eſt, quòd Polybius ſcribit, centum talentis eam rem Achæis ſtetiſſe, cùm quingenos denarios pretium in capita, quod redderetur dominis, ſtatuiſſent. Mille enim & ducentos eà ratione Achaïa habuit. Quare ſi 1200 per 500 denarios multiplices, efficitur ſumma 600000, hæc per 100 talenta diuiſa dabunt ſingulis denarios 6000, quot Atticas drachmas talento Attico minore contineri ſuprà docuimus. Fuit itaque denarius drachmalis. Nam Plinius libri 21 capite 34 diſertis verbis id loquitur. Drachma Attica, inquit, denarii argentei habet pondus. Plutarchus quoque de exilio Camilli ait eum damnatum 15000 aſſibus, quæ ſint drachmæ 1500: nam, inquit, as, ſiue æs pecunia, & decem aſſes denarius erant. Ita drachma & denarius ab omnibus nullo diſcrimine vſurpantur. Drachmæ diuerſæ talentorum rationem ſequuntur. Igitur drachma Æginæa ad Atticam habet rationem quam 100 ad 60; & decem oboli Attici drachmam Æginæam valebunt. Idem de reliquis iudicium eſto. Æginæam verò drachmam, quia Atticæ præponderaret, ipſi παχεῖαν ſpiſſam inuidiâ ducti vocitabant, loci nomine ſuppreſſo.

Didrachmum, drachmarum duarum. Tale fuit numiſma cenſus, quod Iudæi in ſingula capita Romanis Imperatoribus pendere cogebantur. Mathæi 17 Προσῆλθον αὐτῷ οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες. Tributũ idem à Veſpaſiano annuatim indictũ Ioſephus de captiuitate Iudaicâ libri 7 c. 26 ait: Stipendium verò vbicunque degerent Iudæis indixit: binasq. drachmas ſingulis annis deferre in Capitoliũ iuſſit, ita vt ante hãc Hieroſolymitano templo pendebant. Idem hoc numiſma inde antiquitus à

Draconis ætate vſitatum *Bos* vocabatur, ὅτι βοῦν εἶχε ἐντετυπωμένον, quia bouem haberet inſculptum, inquit Pollux. Vnde & prouerbio locus, apud Theognidem Gnomis, βοῦς μοὶ ἐπὶ γλώσσῃ, bos in linguà, quo ſignificatur argento taciturnitatem redemptam. Habui tria didrachma, quæ cùm & integerrima & antiquiſſima eſſent, & planè, quantum quidem à peritiſſimis iudicari potuit, non adulterina aut ſimulata, formâ tamen erant inter ſe diuerſiſſimâ; nummus vnus craſſior, & minore orbe; alter non ita ſpiſſus, ſed circulo maiore diffuſus: tertius ne circularis quidem, ſed è tribus circulorum ſegmentis compoſitus, tanquam ſi ſuper trianguli æquilateri latera tres ſemicirculos decircinaſſes; nihilominus omnes, quod mirere, eodem pondere 168 granorum, & ſignaturâ ſimillimâ, tanquam ad idem exemplar facti, obſeruatâ magnitudinis ſingulorum ſymmetriâ. Parte vnâ Mercurii caput erat cum caduceo, in duobus etiam infra poſita litera A; parte aduersâ Pegaſus alatus. Quâ ſignaturâ apud Corinthios nummum exſtitiſſe Pollux his verbis nos docet: Καὶ πῶλος ἦν τὸ νόμισμα τὸ κορίνθιον, ὅτι πήγασον εἶχε ἐντετυπωμένον: Et pullus numiſma eſt Corinthium ita dictum quia Pegaſi effigiem habet impreſſam. Cùm itaque 160 grana didrachmi Attici pondus à nobis ſit conſtitutum, in his autem octo redundent, credibile eſt Corinthios alio minarum pondere vſos, quàm Athenienſes. Id quamuis non obſcuris indiciis odoratus mihi videar, nolim tamen de re adeò incertâ quidquam temere pronuntiare, priusquam nobis iſta planiùs liqueant.

Tridrachmum, drachmarum trium, qui ſunt denarii

denarii tres, ſeſtertii duodecim. Liuius libro 34 Signati argenti octoginta quatuor millia fuere Atticorum, tridrachmam vocant (ita enim legendum cenſeo) trium ferè denariorum in ſingulis argenti eſt pondus:

Tetradrachmum & tetradrachma, drachmarum quatuor, qui & à pondere ſtater dicitur. Ita Matthæi 17 humani generis redemptor pro ſe & Petro duo didrachma ſoluturus, mandat Petro vt hamum in aquam iaciat, & ſtaterem, quem in ore primi piſcis eſſet inuenturus, pro vtroque, publicano daret.

Pentadrachmum, drachmarum quinque. Cyrenenſium nummus fuit.

Partes drachmæ ſunt obolus, diobolum, triobolum ſeu ἡμιδραχμιον, tetrobolum.

Partes Oboli chalcus, dichalcum, ſemiobolus, & λεπτόν.

Obolum quaſi ὀβελον dictum ex Plutarchi Lyſandro ſupra docui. at Ariſtoteles παρὰ τὸ ὀφέλλειν, quaſi ὄφελος deriuauit, ſi quid Polluci credimus. Euſtathius tamen in Iliad. α Plutarcho aſtipulatur, ὀβολὸν σιδήρου τι ἔλασμα ἔλεγον, obolum ferream quandam laminam vocabant, vt veru quodammodo efformatum, adeò ponderoſum, vt ſex oboli manum implerent, qui numerus etiam inde drachma dictus. hactenus Euſtathius. Obolum ex ære fuiſſe, Vitruuius libri 3 capite 1 autor eſt. Ex eo etiam, inquit, videntur ciuitates Græcorum feciſſe, vti quemadmodum cubitus eſt ſex palmorum, ita in drachmâ quoque eo numero vterentur: illæ enim æreos ſignatos, ex æquo ſex, quos obolos appellant, conſtituerunt. Obolus itaque

ſuæ drachmæ pars ſexta, & ex ære fuit. Obolorum autem comparatio inter ſe drachmarũ rationem ſequitur: nam quãuis ſex oboli Æginæi drachmam Æginæam, & ſex Attici Atticam conſtituant: tamen 10 Attici oboli tantùm vni drachmæ Æginææ æquiparantur. Atque ita de cæteris. Oboli nota χελώνη teſtudo (ſaltem in Peloponneſo) & inde parœmia τὰν ἀρετὰν, καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι, Virtutem & Sapientiam teſtudines vincunt. Non eſt nobis hîc Polybii locus ille ſilentio prætereundus, vbi ait ſemiſſem eſſe partem oboli quartam. vt neceſſe fuerit denarium eo tempore, duodecim aſſibus commutatum, & ſeſtertium quaternis, & aſſes binos obolis ſingulis æquatos: Niſi fortè dicas obolum maiorem ab eo intelligi, ratione Talenti Attici maioris minarum 80: qui cõputus ad amuſſim cum denario decuſſi ſexi congruit. nam ſedecim bis ſumpta tantundem valent atq. octies quaterna. quâ de re etiam atq. etiam deliberandum cenſeo. Ab obolo vſura inſtituta ἐφεκτὸς τόκος, tanquam fœnus ſeſquiſextum dicas, quia ſors cum lucro ad ſortem erat, vt 7 ad 6; accreſcebat enim ſorti obolus vnus. contrà Latinis vſura centeſima, quia centeſimo menſe ſortem æquaret. eadem quæ apud Græcos drachmalis, ſunt enim 100 drachmæ in minâ.

Diobolum duos valens obolos. hinc Plautò anus diobolaris: Atticum numiſma fuit, ἔχον γλαῦκα ἐντετυπωμένην, noctuæ effigie ſignatum. & hinc prouerbium natum, Noctuas Athenas, tanquam ſi guttam mari adiiceres: illa enim vrbs hoc nummo quàm maximè abundabat. Ex argento fuiſſe, Plutarchus in Lyſandro ſatis apertè indicare videtur:

tur: idque de triobolo & tetrobolo quoque verum crediderim.

Triobolum, quod & ἡμιδράχμιον, ſemidrachma, quia ſex oboli drachmam facerent. Plautus Rudente: Non poteſt hinc abeſſe triobolum. & Pœnulo: Homo trioboli. Habebat vtrimque inſculptam effigiem Iouis.

Tetrobolum, oboli quatuor, drachmæ bes. Alterâ parte Iouis effigie, alterâ duabus noctuis ſignatum.

Chalcus oboli pars octaua. Obolus chalcos habet octo, inquiunt Hero, Pollux, & Suidas. Atq. ideò octo & quadraginta chalci drachmam, & duodecim chalci ſeſtertium Romanum conſtituent. Chalcum Plautus Pœnulo, actus 1 ſcena 2 obolum æratum mihi dixiſſe videtur, vt verbum de verbo exprimeret. Vbi cùm Anteraſtilis proſedas ſeruiculas appellaſſet per conuitium, ſeruulorum ſordidulorum ſcorta diobolaria: vtpote quæ diobolo ſui copiam facerent, indignabundus Milphio ſeruus, qui eius faſtum retunderet, contemptim ei reponit, Quoius ego obolo ærato ſeptem noctes non emam. Ergo obolum æratum, non Atticum obolum, ſextam drachmæ partem, (quãuis & hunc ex ære fuiſſe docuerim) ſed chalcum, hoc eſt, octauam oboli partem, planiſſimè his verbis ſignificari intelligo.

Dichalcum, duo chalci, quarta oboli pars, quæ & propterea τεταρτημόριον dicta.

Semiobolum, chalci quatuor, vtpote oboli ſemiſſis.

Λεπτὸν, chalci pars ſeptima, oboli ſexta & quinquageſima, drachmæ .336. Suidas ex Diodoro,

 Ὀβολὸς

Ὀβολὸς δὲ παρὰ Ἀθηναίοις ὀκτὼ ἐςὶ χαλκῶν· ὁ δὲ χαλκοῦς λεπτῶν ἑπτά: Obolus Atticus habet chalcos octo: chalcus λεπτά ſeptem. idem iterat in voce μνᾶ. Marcus Euangeliſta ſimilis nummuli meminit, de vidua loquens, quæ in gazophylacium proiiciebat λεπτὰ δύο. Notandum tamen hoc κέρμα illius Attici fuiſſe triplum; eo verò nihilominus vſum Euangeliſtam, quòd nullum vocabulum inueniret aptius. Hoc enim λεπτὸν (ſi denarium ſtatuas decuſſiſſexim) fuit denarii $\frac{1}{128}$: illud autem Suidæ Atticum erat, drachmæ pars 336.

Aureum numiſma eſt ſtater.

Stateres aurei in vſu fuere varii, Atticus, Cyzicenus, Philippicus, Alexandrinus, Daricus, Crœſius.

Stater aureus Atticus fuit pondere didrachmi, quòd Pollux libri 4 capite 24 his verbis docuit: Ὁ δὲ χρυσοῦς στατὴρ δύο εἶχε δραχμὰς Ἀττικάς. Atqui drachmam octoginta granorum pondere fuiſſe, ex vncia planum fit, cuius ipſa pars ſit octaua. Et propterea drachmæ duæ granorum 160 aureo Attico ſtateri pondere æquabuntur: quo hoc ſeculo, Anglici Roſati nobiles, & Edoardei inſtituti ſunt. Attici ſtateris valorem quinque & viginti Atticis drachmis definio ex Pollucis libri 9 capite 6: Ὁ δὲ χρυσοῦς στατὴρ μνᾶν ἐδύνατο. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἱσταμένοις τὴν μνᾶν τῆς ῥοπῆς στατῆρα ὀνομάζουσι: Aureus ſtater minam valebat: nam & in appenſis minam pondo ſtaterem vocant. Id enim dicit, minæ pondus ſtaterem etiam dici, quia aureus ſtater argenti minâ, vel centum drachmis rependatur. Sed aureum hunc ſtaterem iam non vnicum aliquem nummum intelligas oportet, verùm qua-

tuor.

tuor. Nam vt quatuor argenteæ drachmæ ſtater dicuntur: ita hîc quatuor aurei didrachmi pro ſtatere vſurpantur; hoc eſt pondus auri drachmarum Atticarum octo, ſiue vnciale, taxatur drachmis argenti 100. Ideoque duarum drachmarum pondus, quo ſinguli Attici aurei ſignabantur, drachmis quinque & viginti. Nihil hîc me hallucinatum, neque verba Pollucis perperam interpretatum, eundem tibi autorem dabo. Ibidem enim, vbi de Cyrenenſibus verba facit, non aliâ mente dixit, Ἦν γὰρ ἡ δραχμὴ οὐ νόμισμα μόνον, ἀλλὰ καὶ πεντηκοντάδραχμον, καὶ πεντάδραχμον: Drachma verò non ſolùm numiſmatis nomen erat, ſed & quinquaginta drachmæ & quinque drachmæ apud Cyrenenſes. Et paulò poſt, Ἦν μὲν, ὡς Ἀριστοτέλης φάσιν, ἐν Κυρήνῃ, καὶ τετραστατὴρ, καὶ τετραστατηρία, ἡμιστατήρων χρυσᾶ νόμισματα: Erant equidem, vt Ariſtoteles ait, quadriſtater ſeu tetraſtater & tetraſtateria, in Cyrene dimidiorũ ſtaterum aurea numiſmata. Planè hæc, niſi noſtram interpretationé admittas, falſa erunt, & pugnantia loquetur Pollux: quæ tamen, modò animum aduertas, veriſſima comperies. Hoc enim ſibi vult, à Cyrenenſibus aureum quendam nummum ſignatum, qui tetaſtater dictus ſit, ob eam cauſam, quod drachmis quatuor æquiponderet: videtur autem aureus vnius drachmæ pondere apud eoſdem aliquando in vſu fuiſſe; & cùm omnes aureos promiſcuè ſtateres vocitarent, hos maiores ad diſtinctionem eleganter terraſtatetas indigitaſſe: quippe qui illorum eſſent quadrupli. quem ex valore in eâdem republicâ dixit ſuprà vocari πεντηκοντάδραχμον quinquagintadrachmalem. Caue credas vllum nummum argenteum

tali

tali pondere ſignatum: certè ipſiſſimus hic ille aureus fuit. Atqui ſubiicit, ἡμιστατήρων χρυσᾶ νομίσματα, quomodo tetraſtater ſtateris erit dimidium; niſi illud ad numiſma, hoc verò ad pondus referas, & ſtaterem hunc vncialem conſtituas. Nam cùm ſtaterem aureum Atticis drachmis 100 rependi dixerit, & hoc in loco tetraſtaterem drachmis quinquaginta à Cyrenenſibus commutari: conſequens eſt hunc tetraſtaterem ſignatum pondere illius ſtateris dimidio, quem vncialem fuiſſe diximus. Quamobrem, inquam, aureus Atticus ſtater pondere didrachmi quinque & viginti drachmis argenti valuit. Fuitque ratio auri ad argentum, vt 25 ad 2: quam analogiam Romani quoque ſecuti videntur, cùm aureum vnum duorum denariorum pondere quinque & viginti argenteis denariis commutauerunt.

Stater Cyzicenus. Huius valorem Demoſthenes in Phormionem nominatim expreſſit: Φορμίων δέ φησιν ἀποδοῦναι Λαμπίδι ἐν Βοσπόρῳ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι στατῆρας Κυζικηνούς· ὁ δὲ Κυζικηνὸς ἐδύνατο ἐκεῖ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ δραχμὰς Ἀττικάς: Phormio ait ſe Lampadi in Boſphoro reddidiſſe centum viginti ſtateras Cyzicenos; at ſtater Cyzicenus illîc duo de triginta drachmas Atticas valet. Eius quidem pondus nemo expreſſit: ſi tamen è valore huius coniecturam capere libeat, in promptu eſt colligere: cùm 25 drachmæ Atticæ rependantur aureo 160 granorum, tum 28 drachmas valere auri grana $179\frac{1}{5}$. quo pondere Macedoniæ regum aurei Philippi & Alexandri hodieque adhuc extant. Nummum hunc in Ponto, Bithynia & regionibus Euxino mari adiacentibus frequentatum Xenophon indicium

cium facit, quiq. in libris de expeditione Cyri eius non vno in loco mentionem fecit. lib. 6 vbi milites ab Heracleenſibus Ponticis μυείως Κυζικηνὺς mēſtruum exercitus ſtipendium exigunt, decem millia Cyzicenorum faciunt 280000 drachmas Atticas. Et libro 7 Seuthes militi menſtruum ſe daturum pollicetur Cyzicenum vnum, turmæ ductori duplum, præfectis exercitus quadruplum. hoc eſt, drachmas Atticas 28, 56, 112.

Stater Philippicus, quem numiſma regale Horatius in Arte vocauit, auri bonitate nulli ſecundus, & à ſcriptoribus paſſim pro optimo puriſſimoque vſurpatus. Plautus Bacchidibus: Nam iſtis auro fortaſſis opus eſt: (reſpondet alter) Et Philippeo quidem. Fuit autem nummus iſte Philippi effigie, qui pater Alexandri fuerat, expreſſus. Namque illi ex aurifodinis Crenidis (quæ Philippi poſtea ab eius nomine dicta) ſupra Strymonem eruta mille annua talenta, Diodorus Siculus libro 16 autor eſt. Philippi nummum vnicum, & Alexandri Macedonum, ſolertiſſimus veterum nummorū æſtimator Nicolaus Rockoxius poſſidet, vtrumque eodem pondere granorum 179. Is haud dubio ab initio paulò grauior fuit, vt pote granorum 180 aut 183. Vnde planum arbitror nummum hunc non minoris fuiſſe Cyziceno: ideoque etiam 28 drachmis, aut non multò pluris commutatum.

Stater Alexandrinus. eum vt pondere Philippeo; ita valore Cyziceno parem, iam ſatis arbitror liquere.

Stater Daricus, quem auro itidem puriſſimo & obryzo percuſſum, præter Herodotum Pollux quoque libri 2 capite 3 teſtatus eſt: Καὶ Δαρεικοὶ ἀπὸ

Δαρεῖν,

Δαρεῖοι, ὡς ὑπ' ἐκείνου ἀκριβωθέντες ἐς κάθαρσιν τοῦ χρυσίου: Darici, à Dario, vtpote qui ſumma cum cura & diligentia ab ipſo ſint facti: Videlicet à Dario primo Hyſtaſpis filio: eosque viginti Atticis drachmis commutatos, quoſdam tradidiſſe Suidas ait; aliis contrà eundem Attico ſtateri aureo æquiparantibus. Daricum ſtaterem auri ſiclo rependit Ioſephus Antiquitatis Iudaicæ libri 3 capite 9. quod enim Moſes dixerat Numerorũ capite 7 commate 86. Acerræ aureæ duodecim plenæ ſuffitu denûm (ſiclorum) vnaquæque, prout eſt ſiclus ſacer: hoc ille per Daricos effert, ἕκαστος θυΐσκην κομίζει Δαρεικοὺς δέκα δυναμένην: Singuli (è duodecim tribubus Iſraëlis), thuribulum afferunt decem Daricorum. Siclus autẽ, vt eodem capite idem annotauit, pondus habet Atticarum drachmarũ quatuor. Quare Daricus fuit ſemuncialis, ſi Ioſepho credimus, & drachmis Atticis quinquaginta taxandus, atque valore ἡμιμναῖος, vt ſtater Cyrenaicus πεντηκοντάδραχμος. Neque Hero meus abludit, qui talentum auri Darico taxet, vt ſuprà annotauimus. Nota Darici, ſaltem alterà parte, ſagittarius: Plutarchus Artaxerxe: τὸ γὰρ Περσικὸν νόμισμα τοξότην ἐπίσημον εἶχεν. Vnde vrbanum Ageſilai dicterium, cùm ex Aſia in Græciã feliciſſimo rerũ ſucceſſu vſus reuocaretur, Græcia bellis ciuilibus flagrante, & ob δωροδοκίαν in viſcera ſua graſſante, optimatibus diribitore Hermocrate Rhodio à Perſa auro circumuentis, vt in Lacedæmonios mouerent, amicis, iam itineri intentus, inquit, Aſiâ ſe triginta millibus ſagittariorum expelli: tanti enim eâ res Artarxerxi conſtiterat, vt Græcorum primates in bella ciuilia concitaret. quæ ſumma eſſet nobilium Anglicorum,

ſeu

ſeu ſroſatorum Edoardicorum millia ſexaginta: drachmarum Atticarum 3800000: florenorum Hollandicorū, prouthodie res nummaria obtinet, 1056000. Tribus item Daricorum millibus Paryſatim matrem Artarxerxis cum ipſo in punctum aleâ luſiſſe, autor eſt Plutarchus.

Stater Crœſius. Et hunc quoque auro obryzo ſignatum diſertis verbis libro 4 pronunciat Pollux, εὐδοκιμώτατος δὲ ὁ Γυγάδας χρυσὸς, καὶ οἱ Κροίσειοι στατῆρες, aurum quoque Gygis probatiſſimum, nec non Crœſii ſtateres. Hos Daricis æquales ex Ariſtophanis Commentatore liquere videtur.

Numiſma Hebræum ad extremū adhuc ſupereſt.

Siclus, dimidius ſiclus, ſicli pars tertia Hebræorum nummi ſunt argentei.

Sicli pondus Ioſephus libro 3. cap. 9 Antiquitatum Iudaicarum autor eſt Attici tetradrachmi ponderi par fuiſſe. ὁ δὲ σίκλος νόμισμα ἑβραίων ὢν ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας. Siclus nummiſma hebræum valet Atticas drachmas quatuor. Idem ex Philone Iudæo de iis quæ legis inſtar præcipiuntur, in decalogi præceptum tertium, quartum, quintum, de voti ſatisfactione: verba Moſis Leuitici 27 ita habent; Erit autem æſtimatio tua maris, à nato viginti annos vſque ad ſexagenarium, erit inquam, æſtimatio tua quinquaginta ſicli argentei, prout eſt ſiclus ſacer: & reliqua quæ ſequuntur. id verò ita reddidit Philo: Κελεύει γὰρ ἀπὸ εἰκοσαετίας ἄχρις ἑξηκονταετίας ἀνδρὸς εἶναι τιμὴν δραχμὰς διακοσίας νομίσματος ὁλαργυρίου. Iubet à viceenario ad ſexagenarium, viri multā eſſe drachmas ducentas è ſolido argento. Ergò ducentæ drachmæ valent ſiclos quinquaginta, & quatuor Atticæ drachmæ ſingulos,

los. Verumenimuero ſiclum Hebræum etiam dimidiæ argenti vnciæ æquari Solomoh Iarhæus & Moſes Gerundenſis Iudæi ante annos amplius quadringentos ſcriptum reliquerunt. Sicli typus parte vnâ vaſculi illius effigies, quod Moſes iuſſu Domini plenum manna in ſanctum ſanctorũ ad omnia ſeculorum monumenta repoſuit, cum hac inſcriptione *ſecel Iſraël*: parte alterâ ramus amygdalinus Aaronis florens, cum inſcriptione *Ieruſchalaim kedoſſah*, Ieruſalem ſancta: idq; literarum charactere vetuſtiſſimo, qui Samaritanus dicitur, cuiuſmodi formulâ ante decem tribuum defectionem Iſraëlitæ quoque vtebantur: nam poſtmodum Iudæi, vt à ſchiſmaticis tribubus ſe ſegregarent, ex eo tempore demum quadratis, cuiuſmodi hodie adhuc vſurpant, vti cœperunt. Huiuſmodi ſiclum poſt tot ſeculorum naufragia ad manus ſuas deueniſſe Arias Montanus in Antiquitatibus ſuis Iudaicis teſtatur, cuius figuram, craſſitiem, & literarum antiquam inſcriptionem ibidem expreſſit, cuius pondus dimidio dalero Hiſpanico, aut quatuor Iuliis Romanis, vel duobus Venetis Mocenigis pene par ait: ſed argenti bonitate omni nummo noſtri ſeculi potior. hic ſiclus ſanctus & ſanctuarii ſiclus in S. Scriptura vocatur: quia ſecundũ hunc omnis ſacra æſtimatio fiebat Leu. 27 verſ. 25, & Exodi 30 v. 13. Fuitque ſicli huius pondus, quemadmodum ibidem à Moſe, & Ezechielis 45. verſ. 2. definitur viginti Gera, tanquam ceratiorum aut ſiliquarum viginti. *Atque ita Gera, ſicli eſt pars vigeſima.*

Dimidius ſiclus, pondere decem Gera, Exodi 30. v. 13. quem eodem typo notatum, & à ſe viſum

ſum Moſes Gerundenſis ſcribit, ſed pro *ſecel* inſcriptum *haazi ſecel,* hoc eſt, dimidius ſiclus.

Fuit & tertia ſicli pars. Nehemiæ 10. v. 32. inſtituimus nobis præcepta, imponentes nobis trientem ſicli quotannis, ad cultum domus Dei noſtri. pendebat itaque $6\frac{2}{3}$ Gera. Denique & hoc notandum, quod, cùm in ſacris de pretio rei exſoluendo agitur, vbi ſicli mentio fit, ratio ad argentei ſicli valorem ſit referenda; at cùm de pondere agitur, ſicli pondus, hoc eſt, tetradrachmum vel ſemunciam intelligendam. Iſta erant, quæ de veteris pecuniæ ratione ſummatim & perſpicuè annotare conſtitueram: cuius ſummam vniuerſam, tanquam in breuiario hîc ob oculos pono, æſtimatione ad noſtri ſeculi monetam reuocatâ.

Aureus Romanus 25 denariûm, quamdiu è librâ 45 ſignati ſunt, valet Roſatum Edoardicum $1\frac{3}{40}$. *Ducatos Vngaricos* $2\frac{7}{20}$ *Coronatos Gallicos* $2\frac{20}{37}$. *Et, prout hoc anno 1612 res nummaria Ordinum edicto conſtituta eſt, Daleris Imperialibus* $3\frac{11}{12}$: *Hiſpanicis autem Daleris, quos Regales vocant (& pondus habent granorum 569) ad momentum ſi expendas, duntaxat quatuor. Nam cùm auri ad argentum analogia hodie ſit eadem, quæ 626 ad 47 hoc eſt* $13\frac{3}{4}$ *vt proximè; id per proportionem concludes, hoc modo. Cùm auri pondus 47 granorum argenti 626 granis contra carum ſit; itaque pondus aurei Romani 171 valore æquabitur argenti granis 2277. cuius pars quarta 569 planiſſimè Regalis Hiſpanici pondus reddit: & vigeſima quinta quatuor dalerorum pars*

ximè æquauère nummum aureum Anglicum Geniatum, Anglottum vulgò ab Angelo ſeu Genio alato indigitant: qui hodie valet Daleros Imperiales $2\frac{7}{16}$. Florenos Hollandicos quinque cum ſtuferis ſeptendecim. Eadẽ ratio in denariis poſterioris ſeculi fere obtinet. Sunt enim argento multò leuiore ſignati, vt alii $\frac{4}{5}$ alii $\frac{3}{5}$ priorum habeant. Quod propterea moneo, ne omnes denarios eiuſdem valoris & ponderis fuiſſe exiſtimes. Temporis enim ratio hîc apprimis obſeruanda, quam ſuprà in denarii deſcriptione tetigimus.

Denarius itaque quamdiu fuit granorum 91 erit $\frac{1}{25}$ quatuor dalerorum Regalium. Et propterea ſtuferorum Hollandicorum $7\frac{13}{25}$, ſeu $7\frac{1}{2}$.

Vbi verò imminutum ad grana 80, quo pondere hodie penè omnes ſunt, paucis exceptis, taxabis ſtuferis $7\frac{1}{25}$, aut abiecta particula exactè tantùm ſtuferis 7. At ex hodiernâ auri ad argentũ analogiâ $6\frac{3}{8}$

Quinarius ſeu Victoriatus $\frac{1}{25}$ duorum dalerorum Imperialium.

Seſtertius eius pars quarta ſtuferus $1\frac{3}{4}$.

Dupondius (quamdiu aſſis fuit denarii pars decima) daleri Hiſpanici $\frac{4}{125}$ ſeu Holl ſtuferus $1\frac{1}{2}$.

Aſſis tum fuerat ſtuferi $\frac{3}{4}$. ſeu daleri Hiſpanici $\frac{2}{125}$. Vbi verò ſedecim aſſibus denarius commutatus eſt, Dupondius fuit daleri Hiſpanici $\frac{1}{50}$. Aſſis $\frac{1}{100}$. Sembella $\frac{1}{200}$. Triens $\frac{1}{300}$. Quadrans $\frac{1}{400}$. Sextans $\frac{1}{600}$. Vncia $\frac{1}{1200}$.

Ita poſt argentum ſignatum. Verùm & illud mihi notandum arbitror, longè aliâ taxatione Dupondium, Aſſemq́, reliquasq́, minores partes æſtimanda, vbi primùm argentum à Romanis ſignari cœpit. Enimuerò tũ primùm aſſes ſextâtales inſtituti ſunt:

Et

Et haud dubiò argenti æriſq́ pretia legittima æſtimatione inter ſe contenderunt. Atqui tum aſſes decẽ ſextantali pondere denariũ faciebant: quare ſextantes ſex, quæ eſt integra æris libra $\frac{3}{5}$ denarii repenſa fuit: Et denarii tres libris æris, ſeu antiquis aſſibus quinq. Quamobrem ex iſtâ analogiâ grauis æris æſtimatio quoq. debuit inſtitui. Vt non decimam, vel vt poſtea ſedecimã denarii partem, ſed $\frac{3}{5}$ denarii graue æs intelligamus. Quod ipſũ notaſſe nõ arbitror abs re fore.

Seſtertium valet 1000 *ſeſtertios, denarios* 250, *Coronatos Gallicos* 25.

Talentum Atticum & Euboïcum Edoardæos Nob. 240, *Babylonicum* 280, *Æginæum, & Rhodium* 400, *Syrum vel Alexandrinum* 60, *Atticum maius* 320, *Ptolemaicum* 80.

Eadem analogia in minis & cæteris particularum particulis quoque obtinebit.

Nam mina Attica valet 4 *Edoardæos Nobiles, Babylonia* $4\frac{2}{3}$ *Æginæa & Rhodia* $6\frac{2}{3}$, *Syra & Alexandrina* 1, *Attica maior* $5\frac{1}{3}$, *Ptolemaïca* $1\frac{1}{3}$.

Atticus aureus ſtater Anglico Edoardæo pondere æqualis, fuit drachmarum 25, *ſeu cor. Gall.* $2\frac{14}{37}$.

Stater Cyzicenus Lampidi in Boſporo 28 *drachmarum*, $2\frac{1}{2}$ *coronati Gallici.*

Stater Philippicus, Daricus, Crœſius, Alexandricus drachmarum 50, *coronatorum Gallicorum* $2\frac{1}{2}$.

Drachma Attica $\frac{1}{10}$ *cor. Gallici, didrachmum* $\frac{1}{5}$, *tridrachmum* $\frac{3}{10}$, *tetradrachmum ſeu ſtater argenteus* $\frac{2}{5}$, *pentadrachmum* $\frac{1}{2}$, *vt proximè.*

Obolus $\frac{1}{60}$ *coronati Gallici, diobolum* $\frac{1}{30}$, *triobolum*

Siclus argenteus æquatur tetradrachmo Attico, $\frac{2}{5}$ coronati Gallici: dimidius ſiclus, didrachmo, $\frac{1}{5}$ cor. Gall. tertia pars ſicli $\frac{2}{15}$. Gera, ſeu obolus Hebræus $\frac{1}{50}$ coronati Gallici.

Exempla quædam ex veterum ſcriptis ſelecta, in quibus horum vſum commonſtremus, demum hîc ſubiecimus. Illud præmonitum volo, me Aurei Romani & Attici ſtateris, itémque drachmæ & denarii ſignificationem promiſcuam habiturum. Et 10 drachmas coronato Gallico æſtimaturum: ac 25 drachmas ſeu denarios, qui ſunt aureus Romanus, & ſtater Atticus, coronatis $2\frac{1}{2}$. tantillum enim dabimus calculi facilitati, vt tyroni tantò ſit expeditior.

Geneſeos 23 v. 15. Abram ab Ephrone Hetthæo agrum ſepulchri causâ emit quadringentis ſiclis argenti, hoc eſt, coronatis Gallicis 160, vel daleris Imperialibus $234\frac{2}{3}$.

Exodi 21. v. 32. Argenti triginta ſiclis præſcripta mulcta eſt domino, cuius bos ſeruum alterius occiderit. ſunt coronati Gallici 12.

Ioſue 7 v. 21. ducentos argenti ſiclos ſacrilegio à ſe ſubreptos Gacham confeſſus eſt. ſunt coronati Gallici 80.

2 Regum 7. Manahem populo Iſraëlitico quinquagenos ſiclos viritim imperauit, muneris Aſſyrio regi dandi causâ. ſunt coronati Gallici 20.

Numerorum 31. v 32. Cùm Madianitis ad internecionem deletis nullus miles ex Iſraëlitarum caſtris deſideraretur, aurũ omne, quod ex præda conflauerant, Deo conſecrârunt. erat autem totum illud aurum oblationis, quod obtulerunt Iehouæ, ſede-

ſedecies mille ſeptingentorũ quinquaginta ſiclorum. id inquam ita de auri pondere intelligendum, vt 16750 auri ſemunciæ, vel vnciæ 8375 fuerint: at vnciam auri 23$\frac{3}{4}$ carattorum 4 Edoardæis Nob. taxauimus. ergo ſumma huius auri votiui fuit coronatorum 33500.

Samuelis 2 cap. 24. Emit Dauid aream illam & illos boues ſiclis quinquaginta. Intelligendum de area ad altare extruendum ſufficiente. Et ſunt coronati Gallici 20.

Paralipomenon 1 cap. 21. Appendit Dauid Ornam pro loco illo ſiclos aureos pondere iuſto ſexcentos. Hæc de toto monte Moria, in quo Solomon templum domino ædificauit, intelligenda ſunt. & ſunt auri vnciæ trecentæ, ſeu Nobiles Edoardæi 1200.

1 Samuelis 17 v. 7 ferrum haſtæ Goliat 600 ſiclorum ponderis, hoc eſt vnciarum 300, vel librarum 25, cùm ſingulis tribues vncias 12. hinc reliqua haſtæ magnitudo & craſſities inſtar licii textorii æſtimatu haud difficilis erit.

Marci 6. Dominus noſter Ieſus Chriſtus 5000 viros 5 panibus & 2 piſciculis ſatiauit. quibus diſcipuli clamitabant opus eſſe 200 denariis ad emẽdos panes, hoc eſt coronatis Gallicis 20.

Liuius l. 1. Seruius Tullius cenſum inſtituit, & Populum Romanum in claſſes quinque diſtribuit. Prima claſſis eſt inſtituta ex iis qui centum milliũ æris, aut maiorem cenſum haberent, hoc eſt 2400 Edoardæorum Nobilium. Secunda intra centum

ſis cenſus 15 millium, hoc eſt, 360 Edoard. Quintæ claſſis vndecim millibus æris definitus eſt. Hoc loco non aſſes tantùm ſed graue æs intelligendum, cuius valorem ſuprà definiuimus. Poſtmodum equeſter ordo quadringentis millibus nummûm definitus eſt. Plin. lib. 33. c. 2. Conſtitutum ne cui ius eius eſſet (*aurei annuli*) niſi cui ingenuo ipſi, patri, auoque paterno ſeſtertia 400 cenſus fuiſſet; hoc eſt, coronatorum Gallicorum 10000. Huc ſpectauit Horatius:

Si quadringentis ſex ſeptem millia deſint,
Plebs eris. ———

Suetonius in Auguſto: Senatorũ cenſum ampliauit, ac pro octingentorum millium ſummá duodecies ſeſtertiûm taxauit, ſuppleuitque non habentibus. Ergo pro cenſu ſenatorio 20000 coronatorum, inſtituit 30000.

Cicero Verrinis ait Verrem ſeſtertiûm quadringenties, contra legem abſtuliſſe, hoc eſt 40000000 ſeſtertiûm, quæ ſumma valet 1000000 coronatos Gallicos. Tantidem M. Lollii ex Oriente rapinas Plinius æſtimat lib. 9 cap. 34.

Ibidem margaritam, quam Cleopatra in aceto maceratã vnico hauſtu abſumpſit, ſeſtertiis centies taxauit; hoc eſt 10000000 ſeſtertiûm, qui ſunt coronati 250000.

Suetonius Caligulá: Vicies ſepties millies ſeſtertium non toto vertente anno abſumpſit. quæ infinata pecuniæ vis eſt. nam 2700000000 ſeſtertiûm faciunt coronatos Gallicos 67500000.

Gellius c. 2. lib. 5. Noctium Atticarum: Equus Alexandri regis & nomine & re Bucephalus fuit. Emptum Chares ſcripſit talentis tredecim, & regi Philip-

Philippo donatum. æris noſtri ſumma eſt ſeſtertia trecenta & duodecim. Plutarchus quoq. 13 talentis emptum tradit. Quare 13 talenta & 312 ſeſtertia tantundem valent. itaque multiplicatis 13 talentis per 600 coronatos, vel 312 ſeſtertiis (genere neutro) per 25 coronatos, eadem ſumma conflatur 7800 coronatorum. pretium Bucephali.

Cicero pro domo: Superficiem ædium conſules de conſilii ſententia æſtimarunt ſeſtertiûm vicies. ſed 2000000 ſeſtertiûm ſunt 50000 cor. Gall. Et rurſum Tuſculanam villam 500000 ſeſtertiûm; hoc eſt 12500 coron. Gall.

Cicero 2 Philippicá de ſe: Ego amplius ſeſtertiûm ducenties acceptum hæreditatibus retuli. ſeſtertiûm 20000000 ſunt 500000 cor. Gall.

Appianus lib. 4. Bellorum Ciuilium; Ciceronis caput ab Antonio repenſum 25 myriadibus Atticarum drachmarum. ſed 250000 drachmarum ſunt 10000 Edoardæi Nobiles.

Apud Herodotum lib. 7. Pythius quidam Bithynius profitetur Xerxi opes ſuas, easque regi donat. quippe poſſidere ſe argenti talenta bis mille, auri myriadas quadringentas, demptis ſeptem millibus aureorum Daricorum. Talenta argenti 2000 ſi ſint Babylonia (vt credi par eſt) ſunt 560000 Edoardæi Nobiles. Et 4000000 Daricorum ſunt 8000000 Edoardæi Nobiles. inde ſi demas 7000 Daricos, ſeu Edoardæos 14000 ſumma omnium erunt 8546000 Edoardæi.

Plutarchus in vita Pompeii ſub initium, ait De.

Matthæi 19 in parabola de ſeruo debitore, cui noſtra peccata comparantur, ait Chriſtus remiſſum ei debitum 10000 talentorũ hoc eſt (vt Attica intelligamus, veluti in didrachmo cenſus) 240000 Edoardæorum; qui tamen à conſeruo 100 denarios, hoc eſt Edoardæos 4 tam acerbè exegerit.

Plin. lib. 33. cap. 3. Iam Cyrus deuictâ Aſiâ auri pondo 33000 inuenerat, præter vaſa aurea, aurumque factum, & in eâ folia ac platanum vitemque: Quâ victoriâ argenti quingenta millia talentorum reportauit, & craterem Semiramidis, cuius pondus 15 talenta colligebat. Talentum autem Ægyptium pondo 80 patere Varro tradit. Age igitur huius ſummæ rationem ineamus. auri purioris $23\frac{3}{4}$ caratrorum vncia 4 Edoardæis nobis ſuprà æſtimata eſt. itaq. 33000 pondo ſunt Edoardæi 1584000 argenti talenta 500000 ſunt Edoardæi 960000000. Summa vtraque Edoardæorum 961584000.

Exemplorum præterea affatim apud Budæum paſſim reperies. In quorum calculo tete exerceas.

FINIS.

Errata.

P. 22. v. 17. ſcribendi, l. ſcribenti. p. 27. v. 18 auri, l. argenti. p. 36. v. 30 Edoardæum aurum, l. Edoardæi auri. p. 38, v. 25 vt 200, l. vt 100. p. 45 v. 2, $\frac{1}{2}$ vel $\frac{2}{3}$ l. $\frac{1}{2}$ vel $\frac{3}{4}$. p. 48. v. 15. ιας, l. ισι. v. 18 κατά τι[illegible]τά τινας. p. 52. v. 3. libram, l. vnciam.

VA1
1532419